

การติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและ เยาวชนที่ผ่านกระบวนการประชุมกลุ่ม ครอบครัวและชุมชนด้วยการมีส่วนร่วม ของประชาชน : กรณีศึกษา สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนกรุงเทพมหานคร

รศ.ดร.สุมาลี วงษ์วิทิต¹

■ บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“เด็กและเยาวชน” ถือเป็นอนาคตของประเทศชาติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อสังคมทั้งในแง่บวกและลบ หากว่าเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ก็จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาชาติ ในทางกลับกัน ถ้าเด็กและเยาวชนประพฤติตนเป็นคนดีของสังคม ประเทศชาติก็จะพัฒนาไปในทางที่เจริญรุ่งเรือง ซึ่งเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร ได้กลายเป็นเยาวชนอายุเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีสาเหตุมาจากการบริโภคนิยม วัตถุนิยม การเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แหล่งอบายมุข ความคึกคะนอง ฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เด็กและเยาวชนถูกเพื่อนชักจูง หรือหลงไปกระทำผิด และต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้มีการใช้งบประมาณเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พนักงานอัยการ และศาล อีกทั้งการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมยังทำให้เด็กและเยาวชนมีมลทินติดตัวไปตลอดชีวิต ดังนั้น พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชนต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด โดยต้องช่วยกันและร่วมกันค้นหาแนวทางหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขและป้องกันปัญหาของเด็กและเยาวชน เพื่อให้พวกเขาเป็นคนดีของสังคมเป็นอนาคตของประเทศชาติอย่างแท้จริง ซึ่งถือว่าเป็นภาระและหน้าที่ของทุก ๆ คนในสังคม ไม่ใช่เป็นหน้าที่ของภาครัฐหรือของผู้ปกครองเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่องเป็นรูปธรรม จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนได้อย่างยั่งยืน

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (กรมพินิจฯ) สังกัดกระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานรัฐที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนดังกล่าว โดยหน้าที่หลักของกรมพินิจฯ คือ นำวิธีการอื่นที่ไม่ใช่การลงโทษเด็กและเยาวชนโดยเป็นลักษณะที่ผสมผสานกันระหว่างการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และพัฒนาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา ถึงแม้ว่าจะมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการเพื่อให้หลายจำ เจกเช่นเดียวกับราชทัณฑ์ แต่มีความเข้มงวดน้อยกว่ามาก ทั้งนี้ เพื่อให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนเหล่านั้นในการกลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม เพราะในบางครั้งเด็กและเยาวชนได้กระทำความผิดซึ่งเกิดขึ้นจากความประมาท ไม่ได้ตั้งใจหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เมื่อได้รับการลงโทษจากกระบวนการยุติธรรมซึ่งได้รับการพิสูจน์แล้วว่าได้กระทำความผิดจริงตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมแล้ว จะเป็นเสมือนตราบาปที่ติดตัวไปกับเด็กและเยาวชนตลอดไปไม่สามารถเข้าไปทำงานในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนบางแห่งที่ตั้งกฎเกณฑ์ปิดกั้นพวกเขาเอาไว้ ในบางครั้งมีคำถามจากสังคมโดยเฉพาะผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดว่า “เป็นการทำลายอนาคตหรือตัดโอกาสเด็กหรือไม่”

ด้วยเหตุนี้ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546 กรมพินิจฯ จึงได้นำแนวทางใหม่ที่เรียกว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” (Restorative justice) มาใช้สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นครั้งแรก โดยใช้เป็นทางเลือกของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการจัดการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยคำนึงถึงการให้เด็กได้พัฒนาความสามารถของตนแทนการลงโทษ (Competency development) ขณะเดียวกันก็ให้เด็กมีความรับผิดชอบ (Accountability) ในการกระทำผิดของตนด้วยการชดเชยทดแทน (Restitution) หรือ

ทำงานอื่นใดเพื่อสังคม (Public service) นอกจากนี้ ยังคำนึงถึงการปกป้องคุ้มครองชุมชน (Community protection) ให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

ทั้งนี้ กรมพินิจฯ ได้นำ “การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน” (การประชุมกลุ่มครอบครัวฯ) (Family and Community Group Conferencing) มาทดลองใช้สำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ โดยนำพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 มาปรับใช้บทบัญญัติดังกล่าวให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ มีอำนาจพิจารณาจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ แล้วเสนอความเห็นไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้สั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น โดยถือว่าเป็นการให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด และให้การรับสารภาพ อีกทั้งยังรู้สึกสำนึกในการกระทำผิดที่ได้กระทำลงไป เพื่อให้มีโอกาสกลับตัวกลับใจและไม่มีตราบาปติดตัวไปในอนาคต ซึ่งการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ที่จัดขึ้นดังกล่าว มีแนวทางที่เกิดจากการร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชน อาทิเช่น อัยการ ตำรวจ พนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ผู้เสียหาย ผู้ปกครองเด็กหรือเยาวชน ตัวแทนจากชุมชน เป็นต้น มาประชุมและร่วมกันกำหนดเงื่อนไขหรือข้อตกลงที่จะทำให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และพัฒนา เพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้โดยไม่มีมลทินติดตัวจากการดำเนินงานของการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และประสบความสำเร็จเป็นจำนวนมาก เด็กและเยาวชนที่เป็นผลผลิตของการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ มีปริมาณ

เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่าย ผลการติดตามและประเมินผลเบื้องต้นของกรมพินิจฯ พบว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ จะใช้โอกาสที่ได้รับกลับตัวและกลับใจเป็นคนดี ดังนั้น กรมพินิจฯ จึงได้เปลี่ยนเงื่อนไขเรื่องอัตราโทษความผิดของเด็กและเยาวชนที่มีโอกาสเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ จากโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี มาเป็นโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ต่อมาพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงได้บัญญัติให้สามารถดำเนินการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ไว้อย่างชัดเจนในหมวด 7 มาตราพิเศษแทนการดำเนินการคดีอาญา มาตรา 86 ถึง 94 โดยมีหลักการ วิธีการ และรายละเอียดที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี เด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ที่อัยการไม่สั่งฟ้องแล้ว มีส่วนหนึ่งที่กลับมาสร้างปัญหาสังคมอีก หรือกลับมากระทำผิดซ้ำ ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการดำเนินการเพื่อหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยใช้มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2546 – 25 กุมภาพันธ์ 2551 พบว่ามีเด็กและเยาวชนที่ได้รับการสั่งไม่ฟ้อง กลับมากระทำความผิดซ้ำ 686 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.784 ซึ่งทำให้เกิดค่ากล่าวเปรียบเปรยจากประชาชนบางคนว่า “ตำรวจมีหน้าที่จับ สถานพินิจฯ มีหน้าที่ปล่อย” ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผลของการติดตามพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ยังไม่มีความเหมาะสมและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสำหรับสังคมมีมากน้อยเพียงใดก็ยังไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นข้อจำกัดของกรมพินิจฯ ทั้งด้านบุคลากรงบประมาณ ตลอดจนอุปกรณ์และเครื่องมือในการติดตามเด็กและเยาวชน

ด้วยเหตุดังกล่าว กรมพินิจฯ จึงได้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการเสนอแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน และกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนสำหรับสถานพินิจ (กรรมการสงเคราะห์ฯ) ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และเห็นความจำเป็นในการแสวงหาคำตอบว่า ชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ รวมทั้งกรรมการสงเคราะห์ฯ กรุงเทพมหานคร มีความต้องการในการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนเหล่านั้นหรือไม่อย่างไร และจะมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการดังกล่าวหรือไม่เพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะมีวิธีการใดในการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนเหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพได้ ซึ่งสมควรต้องทำการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ผลรายงานการศึกษาที่เหมาะสม ครอบคลุม และมีความเป็นไปได้ในอันที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ได้ในทางปฏิบัติ และเกิดผลสัมฤทธิ์อันเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน ต่อสถานพินิจฯ กรุงเทพมหานคร และต่อประเทศชาติโดยรวม ทั้งนี้ การศึกษาวิจัยนี้ อาศัยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 มาตรา 63 เป็นหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัย อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งมีการบัญญัติให้สามารถจัดการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และชุมชนไว้อย่างชัดเจน คงบัญญัติให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้เฉพาะขั้นตอนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และชุมชนเท่านั้น แต่ยังมีได้ระบุถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไว้ การศึกษาวิจัยนี้ จึงยังสามารถนำมาปรับใช้ได้ในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรม ความคิดเห็น และความต้องการในการมีส่วนร่วมของกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการติดตามประเมินผลและตรวจสอบของสถานพินิจ กรุงเทพมหานคร กรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชน

3. เพื่อศึกษาถึงวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนหลังจากผ่านกระบวนการการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ของสถานพินิจ กรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

โครงการนี้เป็นการศึกษาวิธีการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ตามมาตรา 63 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยศึกษาเฉพาะกรณีสถานพินิจ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจในภาพรวมของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน

2. สร้างกรอบแนวคิดการวิเคราะห์โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ

4. วิเคราะห์ถึงความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน กรรมการสงเคราะห์ฯ เด็กและเยาวชนฯ และผู้ปกครอง ในส่วนที่เกี่ยวกับการติดตามและประเมิน

พฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

5. วิเคราะห์ถึงความต้องการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน กรรมการสงเคราะห์ฯ เด็กและเยาวชนฯ และผู้ปกครอง ในส่วนที่เกี่ยวกับการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

6. วิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน กรรมการสงเคราะห์ฯ เด็กและเยาวชนฯ และผู้ปกครอง ในส่วนที่เกี่ยวกับการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

7. วิเคราะห์ถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

8. วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และบทบาท กับ ผลสัมฤทธิ์ของการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

9. วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านนโยบาย/กฎหมาย/แผนงาน กับ ผลสัมฤทธิ์ของการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

10. วิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านกระบวนการการมีส่วนร่วม กับ ผลสัมฤทธิ์ของการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และหน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการศึกษาจะนำมาแปลงเป็นกระบวนการและกิจกรรมที่ปฏิบัติได้ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถเพิ่มหรือคงการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สำหรับเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในการศึกษาได้พยายามหา

คำตอบในเรื่องสำคัญดังนี้ คือ

- ความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการติดตามฯ ถึงความต้องการในการมีส่วนร่วม และถึงการเตรียมความพร้อมสำหรับกิจกรรมการติดตามฯ ของกลุ่มตัวอย่าง ในลักษณะของการได้มาซึ่งคำตอบของ Know what

- ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมและ มีบทบาทในการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชน ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูล เทคโนโลยี การจัดการ ประสบการณ์ ค่านิยม ในลักษณะของการได้มาซึ่ง Know how

- ความเป็นไปได้ในการแสวงหาความเป็นเหตุและผลของสภาพสังคมที่มีอยู่ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาในแต่ละสถานการณ์ และแต่ละสถานที่ รวมทั้งมีความเป็นพลวัตเพียงพอที่จะปรับเปลี่ยนให้ทันต่อภาวะนั้น ในลักษณะของการได้มาซึ่งการหาคำตอบของคำถามว่าทำไม หรือ Know why

ทั้งนี้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการศึกษามีดังนี้

1. แก้ปัญหาในการดำเนินงานของหน่วยงานที่ทำวิจัย

- ทำให้ทราบถึงวิธีการการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนหลังจากผ่านกระบวนการการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ที่มีประสิทธิภาพ

- ทำให้ทราบถึงความเห็นและความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสงเคราะห์ฯ ในการติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการบำบัด แก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในชุมชนที่เคยกระทำคามผิด

- ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสงเคราะห์ฯ ในการติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบ การดำเนินงานเกี่ยวกับการบำบัด แก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการติดตาม ประเมินผลและตรวจสอบของคณะกรรมการใน

ชุมชน

- เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและแก้ไขกระบวนการในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนหลังจากผ่านกระบวนการการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

2. เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการวิจัยต่อไป

เพื่อเป็นแนวทางในการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ เช่น การสืบเสาะ การคุมประพฤติ และการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนหรือวัยผู้ใหญ่หลังปล่อยจากการฝึกอบรมของศูนย์ฝึกและอบรมฯ เรือนจำ และอื่นๆ

5. ข้อจำกัดในการทำวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดอยู่บ้าง คือข้อจำกัดด้านข้อมูล ขาดความร่วมมือในการให้ข้อมูล สิ่งที่เป็นข้อจำกัดเป็นอย่างยิ่งในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล คือผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือกลุ่มกรรมการสงเคราะห์ฯ กลุ่มกรรมการชุมชน กลุ่มเด็ก/เยาวชนฯ และกลุ่มผู้ปกครองเด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจน้อยมากในเรื่องสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนหลังการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ โดยเหตุที่ยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ในขณะที่กรรมการชุมชนและกรรมการสงเคราะห์ฯ บางราย ไม่เคยเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ เลย และไม่เคยทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนหลังจากการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

นอกจากนั้น ยังมีข้อจำกัดในการติดต่อขอข้อมูลกับผู้ปกครองและเด็ก/เยาวชนเนื่องจากส่วนใหญ่ มักจะไม่ยินดีที่จะให้ข้อมูล เพราะต้องการจะลืมเรื่องเกี่ยวกับการกระทำผิดของ

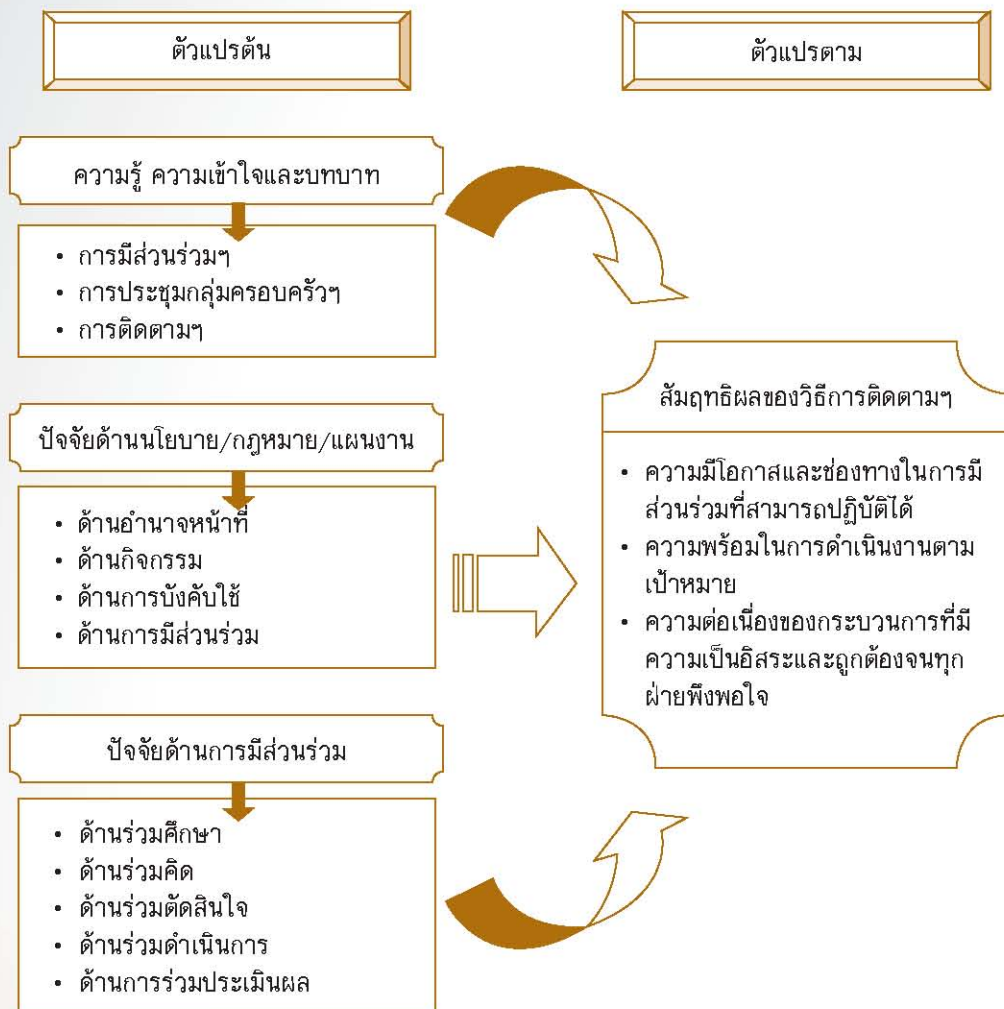
เด็ก/เยาวชน และส่วนใหญ่มีการย้ายที่อยู่ทำงาน ศึกษาต่อ ทำให้ไม่สามารถติดต่อได้ โดยเหตุที่ขาดข้อมูลที่ต่อเนื่องเกี่ยวกับตัวเด็ก/เยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็ก/เยาวชนที่พ้นกำหนดเวลาตามเงื่อนไขที่ต้องรายงานตัวต่อสถานพินิจฯ ซึ่งพ้นกำหนดเวลา 2 ปีแล้ว อีกทั้ง ผู้ปกครอง และเด็ก/เยาวชนฯ ยังมีมุมมองในทางลบต่อการดำเนินงานของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของเจ้าพนักงานตำรวจ ทำให้รู้สึกไม่ไว้วางใจใน

การให้ข้อมูล

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาถึงการจัดทำกรอบแนวคิดการวิจัยที่มีความครอบคลุมทั้งศาสตร์ (ความรู้ที่สัมพันธ์) และทั้งแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งได้จัดทำกรวิจัยที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพซึ่งใช้เทคนิคการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบ และได้มีการตรวจสอบสามเส้าอย่างรอบคอบและพิถีพิถันได้ ข้อจำกัดดังกล่าวก็ไม่รุนแรงจนเกินกว่าที่จะรับได้

■ **กรอบแนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง**

1. **กรอบแนวคิด**

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาถึงการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานครด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งมีปัจจัยมาจากครอบครัว การศึกษา สภาพแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ของที่อยู่อาศัย ภาวะเศรษฐกิจ ศาสนา สื่อสารมวลชน รวมทั้งศึกษาการป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน โดยการทำความเข้าใจต่อปัญหาอันเป็นมูลเหตุจูงใจให้เด็กและเยาวชนกระทำผิด ซึ่งมีวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแตกต่างจากผู้ใหญ่อันเป็นแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต แทนที่จะจับเด็กและเยาวชนไปขัง กลายมาเป็นการทำเพื่อสวัสดิภาพของเด็ก กล่าวคือให้ความคุ้มครองให้เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลแก้ไขและชักจูงให้กลับกลายเป็นพลเมืองดี โดยเห็นแก่สวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลและคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมพร้อมกันไปด้วย

2. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ประโยชน์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ความแตกต่างระหว่างกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แนวคิดในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ในรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนของประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศออสเตรเลีย

และประเทศไทย โดยมีแนวคิดเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมแบบเดิมจากการลงโทษแบบแก้แค้นทดแทน (Retributive model) มาเป็นแบบการแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation model) ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่รัฐนำมาลงโทษผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปัจจุบัน โดยรูปแบบการลงโทษแบบแก้แค้นทดแทนได้ให้ความสำคัญเฉพาะแต่ผู้กระทำผิด โดยถือว่าผู้กระทำผิดเป็นศูนย์กลางของอาชญากรรม แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรมผู้ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายจากอาชญากรรม ทำให้เหยื่ออาชญากรรมไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมและไม่ได้รับการชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตน

3. แนวคิดเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดบางรายอาจมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย และปัญหาด้านอารมณ์ ทำให้พลาดพลังไปกระทำผิดคิด จึงมีการนำงานสังคมสงเคราะห์มาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดนั้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ ช่วยเขาให้เขาช่วยตนเองได้ (Help them to help themselves) ไม่ใช่กระทำให้เขาฝ่ายเดียว ดังนั้นการตัดสินใจใด ๆ (Decision making) ในการเลือกทางแก้ปัญหาของเขานั้น ย่อมเป็นอำนาจของผู้รับการสงเคราะห์เป็นสำคัญ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือขั้นพื้นฐาน (Basic needs) เพื่อจัดปัญหาต่างๆ ให้เบาบางลง อันเป็นการเยียวยาในเบื้องต้น เช่น การจัดหางานให้ทำ การจัดหาสถานที่เรียนให้ การช่วยเหลือค่าเดินทาง เป็นต้น ทั้งนี้ โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยบรรเทาความต้องการและปัญหา จากภาคเอกชน กลุ่มชน และชุมชน การสังคมสงเคราะห์จึงมีความจำเป็นในการนำมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน เพื่อเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนได้

4. การชะลอการฟ้อง (Suspension of Prosecution) มีแนวคิดและวัตถุประสงค์เพื่อต้องการนำมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปัจจุบันที่ทำให้มีนักโทษเป็นจำนวนมาก โดยนำการคุมประพฤติมาใช้แทนการนำคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อทำการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่สำคัญในการกระทำของตนและผู้เสียหายให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติครบถ้วนแล้ว ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป แต่หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ก็สามารถนำคดีอาญามาฟ้องผู้ต้องหาต่อไปได้

5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) หมายถึง การที่ประชาชน กลุ่มคน หรือองค์กรต่างๆ เข้ามาร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน โดยการกระจายโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน และนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน เมื่อได้ร่วมคิดวิธีการและโครงการพัฒนาต่างๆ จะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ มีความภูมิใจผลงานในกิจกรรมการพัฒนาที่ตนเองได้มีส่วนร่วมดำเนินงาน จะดูแลให้โครงการดำเนินไปอย่างราบรื่นและต่อเนื่อง ซึ่งการมีส่วนร่วมมีหลายขั้นตอน ได้แก่ การร่วมในการตัดสินใจ การร่วมในการปฏิบัติการ การร่วมในการรับผลประโยชน์ และการร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐจึง

มีความสำคัญในอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากภาครัฐมีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากร เช่น ขาดงบประมาณ ขาดเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

6. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน ปัจจุบันได้มีแนวทางการพัฒนาชุมชนเขตกรุงเทพมหานครโดยมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการชุมชนกรุงเทพมหานครขึ้นอันเป็นการเสริมสร้างกระบวนการสร้างผู้นำที่แท้จริงของประชาชนซึ่งคณะกรรมการชุมชนเหล่านี้สามารถแบ่งเบาภาระของรัฐ และช่วยสนับสนุนให้รับใช้ทรัพยากรทางสังคมที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประชาธิปไตย และการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการนำกระบวนการชุมชนมีส่วนร่วมมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดนั้น ยังต้องประกอบด้วยความสำนึกและศักยภาพของชุมชน กล่าวคือ ชุมชนเองต้องตระหนักว่าเด็กเป็นสมบัติของชุมชน เป็นสมบัติของชาติบ้านเมือง เมื่อเด็กมีปัญหา และสังคมต้องเข้าไปช่วยเหลือแก้ไขปัญหานี้ด้วยจิตสำนึกเช่นนี้ ก็จะเอื้ออำนวยต่อการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ และควรต้องพิจารณาด้วยว่าชุมชนนั้นๆ มีความเข้มแข็งหรือไม่ พลเมืองมีความกระตือรือร้นสนใจที่จะแก้ปัญหาสังคม และช่วยงานสาธารณะหรือไม่ ซึ่งหากชุมชนมีความพร้อมดังกล่าวมานี้ ก็จะทำให้งานพัฒนาชุมชนด้วยการแก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนกระทำผิดนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. แนวคิดเกี่ยวกับการติดตามและประเมินพฤติกรรมเป็นขั้นตอนหนึ่งภายหลังการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน พนักงานสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานคุมประพฤติ แล้วแต่กรณีจะทำการติดตามดูว่าเด็กและเยาวชนได้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่กำหนดขึ้นจากมติที่ประชุม มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงอย่างไร เป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ หรือการให้ความช่วยเหลือประสบผลสำเร็จตามที่วางไว้หรือไม่เพียงใด เด็กและเยาวชนมีปัญหาขัดข้องหรืออุปสรรคซึ่งไม่อาจ

ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือไม่ ซึ่งจะติดตามผลเป็นราย ๆ ไป มีความสามารถในการแก้ปัญหาดังกล่าว ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีหรือไม่ หรือมีปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีก หากปรากฏว่ามีพฤติกรรมอันอาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาใหม่แก่เด็กและเยาวชน พนักงานสังคมสงเคราะห์หรือพนักงานคุมประพฤติจะต้องพิจารณาแก้ไขโดยเร็ว และนำมาปรับปรุงแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้สามารถปฏิบัติได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และเป็นการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

8. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความหมายของประสิทธิภาพ และนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัว ซึ่งประสิทธิภาพ หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการใด ๆ ก็ตามโดยมีสิ่งมุ่งหวังถึงผลสำเร็จ และผลสำเร็จนั้นได้มาโดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด แต่เกิดผลงานสูงสุดและการดำเนินการเป็นไปอย่างประหยัดและคุ้มค่า ไม่ว่าจะระยะเวลา ทรัพยากร แรงงาน รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการนั้น ๆ ให้เป็นผลสำเร็จ ได้การทำงานที่มีคุณภาพ เกิดประโยชน์ต่อสังคม ทันท่วงที รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานมีจิตสำนึกและความพอใจต่อการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีความผูกพันกับงาน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานในหน้าที่ที่ทำ รวมทั้งเข้าใจนโยบาย ซึ่งในการดำเนินงานต้องมีความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างผู้ร่วมดำเนินงานด้วยกัน โดยจะต้องมีความเชื่อถือและยอมรับในความคิดเห็นของผู้ร่วมดำเนินงาน

■ วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้ได้ดำเนินการศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และเชิงปริมาณ (Quantitative research) การวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ การวิจัยเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มได้แก่ เด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนฯ เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯ กรุงเทพมหานคร ที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ กรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชน

การสนทนากลุ่ม มีกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 67 คน (จากจำนวน 5 ครั้ง ๆ ละ 12-15 คน) ประกอบด้วยเด็ก/เยาวชนฯ จำนวน 15 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 13-16 ปี และกำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งหมด) ผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนฯ จำนวน 18 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย มีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี และมีการศึกษาระดับมัธยมปลาย) กรรมการสงเคราะห์ฯ จำนวน 13 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ไม่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ แต่มีประสบการณ์ในการดูแลสงเคราะห์และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว และมีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี) กรรมการชุมชน จำนวน 11 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 51-60 ปี ไม่มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ แต่มีประสบการณ์ในการ

ดูแลสงเคราะห์และช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ เคยกระทำความผิดมาแล้วและเด็กและเยาวชน ในชุมชน และมีการศึกษาระดับมัธยมปลาย) และ ผู้ที่เป็นทั้งกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการ ชุมชน จำนวน 10 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ไม่มีประสบการณ์ใน การเข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ แต่มี ประสบการณ์ในการดูแลสงเคราะห์และช่วยเหลือ เด็กและเยาวชนที่ เคยกระทำความผิดมาแล้ว รวมทั้งเด็กและเยาวชนในชุมชนมีการศึกษาระดับ มัธยมปลาย)

การสัมภาษณ์ มีกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเป็น จำนวนทั้งสิ้น 140 คน ประกอบด้วย เด็ก/ เยาวชนฯ จำนวน 68 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 12-15 ปี กำลังศึกษาในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 64 คน และอยู่ใน ระหว่างการปฏิบัติตามเงื่อนไขของการประชุม กลุ่มครอบครัวฯ) ผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนฯ จำนวน 71 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่า ชาย มีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี และมีการศึกษา ระดับมัธยมปลาย) และเจ้าหน้าที่ของสถานพินิจฯ กรุงเทพมหานคร ที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมิน พฤติกรรมเด็ก/เยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่ม ครอบครัวฯ จำนวน 1 คน (เป็นเพศหญิง อายุ 46 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาโท และมี ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเด็กและ เยาวชนเป็นเวลา 17 ปี)

การตอบแบบสอบถาม มีกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบ แบบสอบถามเป็นจำนวนทั้งสิ้น 429 คน ประกอบด้วย กรรมการสงเคราะห์ฯ จำนวน 217 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุในช่วง 51 - 60 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา และเป็น กรรมการสงเคราะห์ฯ รุ่นที่ 2) และกรรมการ ชุมชน จำนวน 212 คน (ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 163 คน มีอายุอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี สำเร็จการ ศึกษาในระดับมัธยมปลายจำนวน 90 คน และเป็น กรรมการชุมชนเป็นเวลา 1-5 ปี)

เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยคำถามในด้าน ต่างๆ ต่อไปนี้ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ความรู้เรื่อง การมีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรมเด็กและ เยาวชนฯ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านนโยบาย/ กฎหมาย/แผนงาน ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้าน สภาพแวดล้อม ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้าน ทรัพยากร ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการมี ส่วนร่วม ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านบทบาทและ พฤติกรรม ข้อมูลด้านประสิทธิภาพในการติดตาม พฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ

■ บทวิเคราะห์

การวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มตัวอย่างจาก แบบสอบถามใช้ Factor Analysis ซึ่งเป็นวิธีการ จัดกลุ่มตัวแปรต่าง ๆ (หรือกลุ่มของประเด็นย่อย ต่าง ๆ) ให้เป็นกลุ่มตัวแปรหลักเรียกว่า Factor เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรที่เหมือนหรือคล้ายกันให้แยก ต่างหากจากกันอย่างชัดเจนจากตัวแปรกลุ่มอื่น ที่แตกต่างกัน การตรวจสอบพบว่ามีตัวแปรบาง ตัวเป็นข้อมูลที่ขาดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) กับตัวแปรอื่น ๆ ดังนั้นจึง ได้ตัดตัวแปรนี้ออกจากการวิเคราะห์ แต่ก็มี ตัวแปรบางตัวที่จำเป็นต้องเก็บไว้ เพราะมีความ สำคัญต่อการอธิบายและเป็นข้อมูลที่สอดคล้อง กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนา กลุ่มซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความ ครบคลุมมากขึ้น จากนั้น ได้นำคำตอบมา ทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1. ความรู้ความเข้าใจและบทบาทการมีส่วนร่วม ติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ

1.1 บทบาทตั้งแต่เริ่มการประชุมกลุ่มฯ ไป จนถึงการติดตามฯ

ด้านบทบาทของกรรมการสงเคราะห์ฯ พบว่า มีบทบาทตั้งแต่เริ่มการประชุมกลุ่มฯ ไปจนถึงการ

ติดตามๆ อยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางช่วยเหลือสงเคราะห์เด็ก/เยาวชนฯ การกำหนดเงื่อนไขในการติดตามเด็ก/เยาวชนฯ การติดตามๆ ร่วมดำเนินงานกับผู้อื่นในการติดตามๆ การสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ และให้คำแนะนำช่วยเหลือเด็ก/เยาวชนฯ ที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ส่วนบทบาทของกรรมการชุมชน พบว่ามีบทบาทในกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด โดยกรรมการชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีบทบาททั้งก่อน ขณะ และหลังการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ โดยเฉพาะในการเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ การกำหนดเงื่อนไขในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ และการมีส่วนร่วมในการวางแผนการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ อย่างไรก็ตาม ภารกิจดี กรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และประสานงานกับผู้อื่นในการช่วยเหลือเด็ก/เยาวชนฯ ในระดับปานกลาง

1.2 ความรู้เรื่องหน้าที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ

ด้านความรู้เรื่องหน้าที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ พบว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ มีความรู้เรื่องหน้าที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ ที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ในระดับมากและปานกลาง ทั้งนี้ กรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่มีความรู้ว่าคุณสมบัติ ในส่วนที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ แต่บางส่วนคิดว่าตนมีหน้าที่ในการสงเคราะห์เด็ก/เยาวชนฯ ทุกอย่าง ซึ่งกรรมการสงเคราะห์ฯ ไม่ได้มีหน้าที่เช่นนั้น จึงมีผู้ตอบในระดับปานกลางมากเช่นเดียวกัน เนื่องจากไม่แน่ใจว่าตนมีหน้าที่ดังกล่าวหรือไม่

ส่วนกรรมการชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องหน้าที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ ในระดับน้อย ทั้งนี้ กรรมการชุมชนไม่มีความรู้ในเรื่องหน้าที่ตามกฎหมาย ไม่ทราบว่าจะมีอำนาจตามกฎหมายในการมีส่วนร่วมติดตามๆ หรือไม่

หรือเรื่องหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ หรือช่วยเหลือกิจการสถานพินิจฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ ว่าตนมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่ นอกจากนี้ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ว่าตนมีหน้าที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์และติดตามเด็ก/เยาวชนฯ เกี่ยวกับการเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และเกี่ยวกับกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ หรือไม่

1.3 ความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมติดตามๆ

ด้านความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมติดตามๆ พบว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ มีความเข้าใจในระดับมาก ทั้งนี้ ส่วนใหญ่คิดว่าตนมีอำนาจตามกฎหมายในการมีส่วนร่วมติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ (ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด) และรู้ว่าตนมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ นอกจากนี้ ยังรู้ถึงผลของการมีส่วนร่วมติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ที่จะช่วยลดปัญหาอาชญากรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมติดตามๆ พอสมควร

1.4 ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมติดตามๆ

ด้านความเข้าใจถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมติดตามๆ พบว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ มีความเข้าใจในระดับมาก จึงเห็นได้ว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ รู้ว่าตนมีสิทธิเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ มีสิทธิติดตามเด็ก/เยาวชนฯ รู้ถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ที่จะทำให้ชุมชนได้รับความปลอดภัย และเข้าใจถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ กรรมการสงเคราะห์ฯ ยังรู้ว่าการมีส่วนร่วมติดตามเด็ก/เยาวชนฯ นั้น ไม่มีงบประมาณจากภาครัฐจัดไว้ให้ เพราะต้องออกค่าใช้จ่ายเองในการเข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

ส่วนกรรมการชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องประโยชน์ของการมีส่วนร่วมติดตามพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ ในระดับมาก จึงเห็นได้ว่า กรรมการชุมชนได้แสดงความเห็นอันเป็นการเข้าใจถึงผลดีของการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ โดยเชื่อว่าจะช่วยลดปัญหาอาชญากรรม และช่วยให้ชุมชนได้รับความปลอดภัย และส่งผลดีต่อตัวเด็ก/เยาวชนฯ ซึ่งจะทำให้ไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก

1.5 ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

ด้านความเข้าใจถึงประโยชน์ของการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ พบว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ มีความเข้าใจถึงประโยชน์ของการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ในระดับมาก โดยเข้าใจว่า สามารถช่วยลดปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของเด็ก/เยาวชนฯ ได้

2. ความต้องการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ

2.1 ความต้องการมีส่วนร่วมของกรรมการสงเคราะห์ฯ

กรรมการสงเคราะห์ฯ เป็นตำแหน่งที่บัญญัติขึ้นโดยกฎหมายมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการสถานพินิจและช่วยเหลือกิจการสถานพินิจอยู่แล้ว ดังนั้น กรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่จึงมีความต้องการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ในระดับมาก เช่น ต้องการเข้าประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ต้องการให้มีการถ่ายทอดความรู้ในวิธีการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชน และต้องการให้กฎหมายมีบทบัญญัติอันเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการติดตามฯ ทั้งนี้ ส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีการถ่ายทอดความรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมให้ความรู้ การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการใช้

เครื่องมือในการติดตามฯ นอกจากนี้ ยังต้องการได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะนำมาใช้เพื่อการติดตามเด็ก/เยาวชน และต้องการได้รับคำปรึกษาในการดำเนินงานติดตามฯ ที่ดี และต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกเรื่องที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการติดตามเด็ก/เยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ประกอบด้วยความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการด้านการประชาสัมพันธ์และการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมติดตามฯ ทั้งยังต้องการความสะดวกในการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามฯ ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดเงื่อนไข วิธีการ และการวางแผนดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม กรรมการสงเคราะห์ฯ ยังเห็นว่า ควรมีกฎหมายสนับสนุนการมีส่วนร่วมของตนในการใช้อำนาจของชุมชน อาสาสมัคร กรรมการสงเคราะห์ฯ หรือผู้ปกครอง ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ รวมถึงต้องการที่จะให้มีกฎหมายสนับสนุนการจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกรรมการสงเคราะห์ฯ กับกรรมการชุมชนด้วย

2.2 ความต้องการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน

กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ ในด้านต่างๆ ในระดับมาก เช่น ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนการมีส่วนร่วม และกำหนดกฎเกณฑ์และนโยบายการมีส่วนร่วม ต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดหลักเกณฑ์การติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ต้องการให้มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของตนให้ชัดเจนในการมีส่วนร่วมติดตามเด็ก/เยาวชนฯ ทั้งนี้ ส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐให้ความรู้เกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และการติดตามและประเมิน

พฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ต้องการมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการติดตามฯ ต้องการมีส่วนร่วมกำหนดและวางแผนในการติดตามฯ มีส่วนร่วมในการคัดกรองและจำแนกประเภทของเด็ก/เยาวชนฯ ที่ต้องถูกติดตามความประพฤติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการระบุตัวบุคคลผู้ทำหน้าที่ติดตามให้ชัดเจน และกรรมการชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามฯ โดยตระหนักถึงผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมติดตามฯ ได้ดีว่าจะเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนด้วย กล่าวคือสังคมและชุมชนจะได้รับความปลอดภัยและปลอดภัยจากปัญหาอาชญากรรม นอกจากนี้ ยังเห็นว่าการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามฯ ไม่ว่าจะแบบสอบถาม แบบสังเกต แบบบันทึกพฤติกรรม และอื่นๆ เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญต่อผลสำเร็จของการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ อย่างไรก็ตาม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่มีความต้องการให้กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้แก่กรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนในการติดตามและทำรายงานผล รวมทั้งกำหนดให้อาสาสมัครมีอำนาจเข้ามีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ได้ และต้องการให้มีการกำหนดวิธีการติดตามเด็ก/เยาวชนฯ แต่ละรายที่ยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและพฤติกรรมของเด็ก/เยาวชนฯ นั้นๆ

เมื่อเปรียบเทียบความต้องการของทั้งสองกลุ่ม จะเห็นได้ว่ากรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนมีความเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ว่า นอกจากให้ผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนฯ ติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ แล้ว ควรมีการออกกฎหมายกำหนดให้กรรมการชุมชนและกรรมการสงเคราะห์ฯ ทำหน้าที่ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ด้วย ทั้งนี้ เพราะกรรมการชุมชนและกรรมการสงเคราะห์ฯ จะมีความใกล้ชิดกับเด็ก/เยาวชนฯ และเด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่ให้ความไว้วางใจของลงมา

จากผู้ปกครองของตน ซึ่งจะส่งผลให้การติดตามฯ มีความสะดวกและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ทั้งสองกลุ่มยังเห็นตรงกันว่าควรมีวิธีการติดตามที่ดี เช่น ให้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการติดตามฯ และสร้างเครือข่ายชุมชนให้หลากหลาย เพื่อเป็นการช่วยกันสอดส่องดูแลเด็ก/เยาวชนฯ อีกด้วย

อย่างไรก็ดี ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ และเรื่องกำหนดเกณฑ์สำหรับเด็ก/เยาวชนฯ ที่จะเข้าประชุมกลุ่มครอบครัวฯ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขภายหลังที่ได้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ กล่าวคือ กรรมการสงเคราะห์ฯ มีความเห็นว่า ควรให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนทราบข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและพฤติกรรมของเด็กก่อนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ของเด็ก/เยาวชนฯ ที่จะเข้าประชุมกลุ่มฯ รวมทั้งให้มีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขให้เหมาะสมภายหลังที่ได้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ไปแล้วได้ในระดับมาก ในขณะที่กรรมการชุมชนมีความต้องการในเรื่องเดียวกันนี้ไปในทิศทางที่ตรงกันข้าม ซึ่งมีความเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ

3.1 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกรรมการสงเคราะห์ฯ

3.1.1 ปัญหาด้านทรัพยากร (บุคคล ข้อมูล กฎหมายงบประมาณ) พบว่ากรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีปัญหาในระดับมาก เช่น การขาดข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ การไม่มีกฎหมายกำหนดวิธีการเมื่อเด็ก/เยาวชนฯ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข การไม่รู้วิธีการที่ดีในการติดตาม และความไม่เข้าใจกันระหว่างเด็กและเยาวชนฯ กับกรรมการสงเคราะห์ฯ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีปัญหาในระดับน้อยถึง

ปานกลางในเรื่องทรัพยากรบุคคล คือเจ้าหน้าที่สถานพินิจ ที่มีไม่เพียงพอ หรือไม่มีความรู้เพียงพอ รวมทั้งผู้ประสานงานปฏิบัติตนไม่เหมาะสม

3.1.2 ปัญหาด้านสัมพันธภาพระหว่างกรรมการสงเคราะห์ฯ และเด็ก/เยาวชน พบว่ากรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีปัญหาขาดความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการมีส่วนร่วมติดตามเด็ก/เยาวชนฯ ในระดับปานกลางถึงมาก โดยมีปัญหายู่มากในเรื่องความร่วมมือของเด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครอง โดยเฉพาะเมื่อมีการย้ายที่อยู่ของเด็ก/เยาวชนฯ ทำให้ไม่สามารถติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ได้

3.1.3 ปัญหาการประสานงาน พบว่ากรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่เห็นว่า การประสานงานและการติดต่อกันให้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมของเด็ก/เยาวชนฯ เป็นปัญหาในระดับน้อยถึงปานกลาง กล่าวคือปัญหาเรื่องความไม่รู้สภาพพื้นที่ และปัญหาเรื่องความปลอดภัยของตนในการเข้าไปติดตามฯ ในพื้นที่ของเด็ก/เยาวชนฯ นอกจากนั้น ส่วนใหญ่ยังเห็นว่า การที่ตนไม่ได้รับการติดต่อให้เข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และให้ติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ก็เป็นปัญหาไม่มากนัก

3.1.4 ปัญหาความไม่พร้อมของภาครัฐและกรรมการสงเคราะห์ฯ พบว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีปัญหาในระดับมาก โดยขาดการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ ส่วนปัญหาในตัวกรรมการสงเคราะห์ฯ เกิดจากความไม่สะดวก มีปัญหาเรื่องเวลาในการติดตาม และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตาม เพราะภาครัฐไม่ได้ช่วยในเรื่องค่าใช้จ่ายและไม่ได้อำนวยความสะดวกให้ตนดำเนินงานได้ แม้กระทั่ง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐเองก็ยังมีปัญหาทั้งในเรื่องเวลา ความสะดวกและค่าใช้จ่ายเช่นกัน

3.1.5 ปัญหาการขาดข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนฯ และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่พบว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีปัญหาในระดับมาก โดยขาดข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และเกี่ยวกับการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ต่อเด็ก

3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชน

3.2.1 ปัญหาด้านสัมพันธภาพระหว่างกรรมการชุมชน และเด็ก/เยาวชนฯ พบว่า กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า มีปัญหาในระดับน้อย ส่วนปัญหาความร่วมมือของเด็ก/เยาวชนฯ ผู้ปกครอง และความปลอดภัยของกรรมการชุมชนในระดับมาก

3.2.2 ปัญหาด้านการติดต่อประสานงาน พบว่า กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า มีปัญหาเรื่องการติดต่อประสานงานกับภาครัฐอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด

3.2.3 ปัญหาการไม่มีอำนาจตามกฎหมาย พบว่า กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหาในระดับมาก โดยมองว่าอุปสรรคสำคัญของการมีส่วนร่วม คือการไม่มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่กรรมการชุมชนไว้ และไม่ได้กำหนดถึงผลของการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขของที่ประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ที่ได้กำหนดไว้แก่เด็ก/เยาวชนฯ ทำให้เกิดความยากและไม่สะดวกต่อการติดตามฯ

3.2.4 ปัญหาความไม่พร้อมในการมีส่วนร่วม พบว่า กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหาในระดับปานกลางถึงมาก โดยขาดข้อมูลที่เพียงพอ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับตัวเด็ก/เยาวชนฯ และข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมของเด็ก/เยาวชนฯ นอกจากนั้นยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการติดตามฯ

3.2.5 ปัญหาการขาดข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของเด็กและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่พบว่า กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นปัญหา

ในระดับมาก

3.2.6 ปัญหาความไม่พร้อมของภาครัฐ พบว่า กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับมาก ไม่ว่าจะเป็ความพร้อมด้านจำนวนและความสามารถของเจ้าหน้าที่ หรือด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งนี้ กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาความร่วมมือของเด็ก/เยาวชนฯ ในการติดตามฯ เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

3.2.7 ปัญหาด้านการขาดผู้นำและผู้ประสานงานที่ดี พบว่า กรรมการชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่ามีปัญหาในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ของทั้งสองกลุ่ม คือ กรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนแล้ว เห็นได้ว่าทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องปัญหาและอุปสรรคด้านความไม่พร้อมของภาครัฐและของกลุ่มเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ และด้านงบประมาณ และเห็นว่านโยบายสนับสนุนของภาครัฐยังไม่ชัดเจน เพราะส่วนใหญ่จะไม่ทราบถึงการเข้ามามีส่วนร่วมติดตามพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ นอกจากนี้ ทั้งสองกลุ่มต่างเห็นว่าความไม่มีหรือมีไม่เพียงพอของทรัพยากรข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สถานพินิจฯ เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ทั้งนี้ ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องใกล้เคียงกันในเรื่องปัญหาเรื่องการประสานงาน ในขณะที่กรรมการสงเคราะห์ฯ เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับน้อยถึงปานกลาง กรรมการชุมชนเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด

อย่างไรก็ดี ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นแตกต่างกันในด้านการติดต่อกับสถานพินิจฯ โดยกรรมการสงเคราะห์ฯ นั้นประสบปัญหาในระดับมากในการติดต่อ ซึ่งแตกต่างจากความเห็น

ของกรรมการชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกรรมการชุมชนไม่มีความจำเป็นในการติดต่อ และไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ถึงหน้าที่ของชุมชนในการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สถานพินิจฯ นอกจากนี้ ยังมีความเห็นที่ต่างกันเล็กน้อยในด้านสัมพันธภาพระหว่างกรรมการชุมชนหรือกรรมการสงเคราะห์ฯ กับตัวเด็ก/เยาวชนฯ โดยกรรมการสงเคราะห์ฯ เห็นว่าเป็นปัญหาในระดับปานกลางถึงมาก ในขณะที่กรรมการชุมชนเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับน้อยถึงปานกลาง

■ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การทำความผิดของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่มีชุมชนกระจุกกระจายเกือบ 2,000 ชุมชน ประชากรอยู่อาศัยกันอย่างแออัด มีความวุ่นวาย และมีการแข่งขันอย่างสูงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ลักษณะการอยู่อาศัยเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ทำงานแข่งกับเวลา และปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นมามากมาย เนื่องจากบิดามารดาไม่มีเวลาดูแล อบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนเอง จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนหลงผิดไปกระทำความผิดมากขึ้น เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในครั้งแรกมีสาเหตุแตกต่างกันตามสภาพปัญหาของแต่ละคน เช่น ไม่มีที่พึ่ง ไม่มีคนให้คำปรึกษา ความอยากรู้ อยากลอง ความคึกคะนอง ความกดดันทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีค่านิยมเป็นแบบวัตถุนิยม การคบเพื่อน เป็นต้น

ปัจจุบันพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หมวด 7 มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา 86 ถึง 94 ซึ่งมาตรา 86 บัญญัติให้สามารถนำการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรม

ทางเลือกมาใช้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน และรู้สำนึกในการกระทำความผิด หากผู้อำนวยการสถานพินิจเห็นว่าอาจกลับตนเป็นคนดีได้ จึงให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูมาใช้ในชั้นก่อนฟ้องคดี และเมื่อมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนได้ อีกทั้งเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน และรู้สำนึกในการกระทำความผิด ผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน หากพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมเกินสมควร และศาลเห็นว่าอาจกลับตนเป็นคนดีได้และผู้เสียหายอาจได้รับการชดเชยเยียวยาตามสมควร ให้ศาลสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และเมื่อปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วนแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความตามมาตรา 90 เป็นผลให้เด็กและเยาวชนไม่ต้องมีมลทินติดตัวไป โดยเปิดโอกาสให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายบัญญัติเพียงให้ผู้แทนชุมชนหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 87 เท่านั้น แต่ยังมีได้บัญญัติวิธีการ อำนาจ ขั้นตอน และกระบวนการที่เอื้ออำนวยให้ผู้แทนชุมชนหรือกรรมการสงเคราะห์เข้ามามีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน

เด็กและเยาวชนที่เคยผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนบางส่วนกลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานครแต่เดิมยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติ

ไว้อย่างชัดเจนประกอบกับมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอรวมทั้งขาดงบประมาณจึงทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการวิจัยเรื่องการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งที่เป็นเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการออกภาคสนาม คือ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการตอบแบบสอบถาม ทำให้สามารถสรุปผลการศึกษาได้ตามวัตถุประสงค์การศึกษาที่ตั้งไว้ ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์บทบาท ความรู้ความเข้าใจ และความต้องการในการมีส่วนร่วมในการติดตามฯ

1.1.1 บทบาทการมีส่วนร่วมฯ

ทั้งกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนยังมีบทบาทน้อยในการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ไปจนถึงมีการติดตามฯ โดยมีเพียงบางส่วนของที่เคยเข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ แต่บทบาทในการมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ เกือบไม่มีเลย เช่น การสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ก่อนที่จะเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ การมีส่วนร่วมกำหนดเงื่อนไขในการติดตามฯ การมีส่วนร่วมวางแผนงานติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ การได้ร่วมดำเนินงานกับผู้อื่นในการติดตามฯ การได้ติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ การร่วมกำหนดแนวทางการช่วยเหลือสงเคราะห์เด็ก/

เยาวชนฯ และการได้ประสานงานกับผู้อื่นด้าน การช่วยเหลือสงเคราะห์เด็ก/เยาวชนฯ

1.1.2 ความรู้ความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วม

ทั้งกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการ ชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ ความเข้าใจใน ระดับน้อยถึงน้อยที่สุด ในเรื่องการประชุมกลุ่ม ครอบครัวฯ รวมทั้งประโยชน์ของการเข้าร่วม ประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ตลอดจนมีความไม่เข้าใจ อย่างมากในเรื่องการติดตามและประเมิน พฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับหน้าที่ของตนที่มีต่อเด็ก/ เยาวชนฯ และหน้าที่ของตนต่อหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็ก/เยาวชนฯ

มีข้อสังเกตว่ากรรมการสงเคราะห์ฯ มีความรู้ความเข้าใจมากกว่ากรรมการชุมชน โดย กรรมการชุมชนบางส่วนยังเข้าใจผิดคิดว่าหน้าที่ ตนเคยให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการ ติดตามเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในชุมชนนั้น เป็นการติดตามเด็ก/เยาวชนที่ผ่านการประชุม กลุ่มครอบครัวฯ อย่างไรก็ตาม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการเข้ามามีส่วนร่วมในการ ทำงานกับภาครัฐ เพราะความเป็นกรรมการ ชุมชน ทำให้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วย งานรัฐได้ในหลายกรณี

ทั้งนี้ มีข้อเสนอจากกรรมการชุมชนว่า ควรเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่เคยหรือไม่เคย กระทำผิดก็ตาม เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม เด็ก/เยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ด้วย นอกจากนี้ กรรมการสงเคราะห์ฯ เสนอว่า สถานพินิจฯ ควรให้ภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามฯ ด้วย เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำหน้าที่นี้มีจำนวนไม่ เพียงพอต่อการดำเนินงาน

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าเด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการประชุม กลุ่มครอบครัวฯ อยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังคงมี

บางส่วนที่ไม่เข้าใจและไม่ใส่ใจในผลประโยชน์ ของตนที่ได้จากการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ในขณะที่บางรายถึงกับไม่รู้ว่าจะตนต้องถูกติดตาม พฤติกรรม และไม่รู้วัตถุประสงค์ของการติดตามฯ ทั้งนี้จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็ก/เยาวชนฯ ในการเข้าสนทนากลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่ไม่ค่อย กล้าแสดงความคิดเห็นและแสดงความรู้สึกอย่างที่ จะบอกกล่าวถึงปัญหาใดๆ ที่เกิดขึ้นกับตน หรือ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกใน การที่ตนถูกติดตามฯ

ในขณะที่ผู้ปกครองเด็ก/เยาวชนฯ ส่วน ใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจค่อนข้างน้อยเกี่ยวกับ การประชุมกลุ่มครอบครัวฯ มีเพียงบางส่วนที่มี ความรู้ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก และเยาวชนฯ ตามเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นจากการ ประชุมกลุ่มครอบครัวฯ อย่างไรก็ตาม จากการ สังเกตพฤติกรรมของผู้ปกครองเด็ก/เยาวชนฯ ใน การเข้าสนทนากลุ่ม พบว่าส่วนใหญ่ยังแสดง ความเห็นที่เข้าข้างเด็ก/เยาวชนฯ ของตน โดยมัก แก้วตัวแทนเด็ก/เยาวชนฯ ในการกระทำผิดที่ต้อง ถูกจับกุม และแสดงอาการกีดกันในการที่จะให้ ผู้อื่นเข้าร่วมติดตามฯ ยังคงต้องการที่จะเป็น ผู้ติดตามเด็ก/เยาวชนฯ ของตนเอง และต้องการ ทำหน้าที่ในการรายงานพฤติกรรมของเด็ก/ เยาวชนฯ ต่อเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง แต่กระนั้นก็ดี ผู้ปกครองเด็ก/เยาวชนฯ ทุกราย แสดงความ พพอใจและยินดีที่เด็ก/เยาวชนฯ ได้เข้ากระบวนการ ประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และไม่ต้องถูกดำเนิน คดีทางศาล

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าเจ้าหน้าที่สถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนฯ กรุงเทพมหานคร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชุม กลุ่มครอบครัวฯ และการติดตามและประเมิน พฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ เป็นอย่างดี และมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ติดตามเด็ก/ เยาวชนฯ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ยังมีข้อขัดข้อง ในด้านการขาดความร่วมมือในการดำเนินงาน

ทั้งจากหน่วยงานรัฐเองและจากกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชน รวมทั้งเด็กและเยาวชนฯ และผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยังมีข้อขัดข้องด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ รวมทั้งด้านการไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายในกรณีที่เกิด/เยาวชนฯ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ภายหลังจากพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีแล้ว ในขณะที่เดียวกันในการปฏิบัติหน้าที่ก็ไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์ เพราะขาดบุคลากรผู้ร่วมปฏิบัติงานติดตามฯ และมีความยากลำบากในการประสานความร่วมมือจากกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ

1.1.3 ความต้องการในการมีส่วนร่วมติดตามฯ

ผลการวิเคราะห์พบว่าทั้งกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนต่างแสดงความต้องการระดับมาก ถึงการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ โดยต้องการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เช่น การเข้าประชุมกลุ่มครอบครัวฯ การวางแผนกำหนดวิธีการและกระบวนการติดตามฯ การส่งเสริมกิจกรรมและให้ความรู้/ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมฯ และเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตน รวมทั้งการเข้าร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความต้องการอย่างมากในด้านความชัดเจนของการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งในดำนนโยบายและกฎหมาย

นอกจากนั้น กรรมการสงเคราะห์ฯ ยังต้องการให้มีการประสานงานระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสมัครเข้ามาเป็นกรรมการสงเคราะห์ฯ ให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่าง

ยั้งกรรมการสงเคราะห์ฯ เสนอให้สร้างบรรยากาศในที่ประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ให้มีลักษณะไม่เป็นการและไม่ตึงเครียดเกินไป

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่ากรรมการชุมชนส่วนใหญ่ซึ่งไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ จะแสดงความต้องการในการมีส่วนร่วมติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ เป็นการทั่วไป ไม่เจาะจงกล่าวถึงกระบวนการหรือบรรยากาศในที่ประชุมกลุ่มครอบครัวฯ เหมือนดังเช่นความเห็นของกรรมการสงเคราะห์ฯ อย่างไรก็ตาม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ต้องการให้สถานพินิจฯ แจงข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ให้กรรมการชุมชนทราบเพื่อสามารถเข้ามามีส่วนร่วมติดตามฯ

กล่าวโดยรวม ทั้งกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนแสดงความต้องการอย่างจริงจังในการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ โดยเน้นอย่างมากในเรื่องการให้มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของตนไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังได้แสดงถึงความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมติดตามฯ ด้วย

สำหรับความต้องการมีส่วนร่วมของเด็ก/เยาวชนฯ พบว่าส่วนใหญ่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามฯ และไม่ต้องการให้ผู้อื่นเข้ามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินพฤติกรรมของตนโดยไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการติดตามฯ ทั้งนี้เด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่มองเรื่องการมีส่วนร่วมฯ เพียงเรื่องการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ตนเองสนใจ เช่น การจัดแข่งขันกีฬาฟุตบอลในชุมชน หรือมีส่วนร่วมกับการประชุมชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน อย่างไรก็ตาม เด็ก/เยาวชนฯ ต้องการให้กรรมการชุมชนเข้าใจพฤติกรรมของเด็ก/เยาวชนฯ และให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เข้ามาติดตามและทำการสั่งเกตตนเพื่อการจับผิด

เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนฯ ในการมีส่วนร่วมติดตามฯ พบว่าส่วนใหญ่ไม่ต้องการการมีส่วนร่วมฯ ในลักษณะที่ให้ผู้อื่นเข้ามาติดตามฯ แต่ต้องการที่จะมีส่วนร่วมในลักษณะที่ตนเองเป็นผู้ติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ของตนเอง และหากว่าจำเป็นต้องให้ผู้อื่นเป็นผู้ติดตามฯ ก็อยากให้มีการคัดเลือกและจัดอบรมให้ความรู้ผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่ติดตามฯ นอกจากนี้ยังต้องการให้พิจารณาเงื่อนไขต่าง ๆ ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ให้เหมาะสมกับสภาพความพร้อมของครอบครัวและชุมชนด้วย

1.2 ผลการวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ

ผลการวิเคราะห์พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกรรมการสงเคราะห์ฯ กรรมการชุมชน และเจ้าหน้าที่สถานพินิจฯ ในการติดตามฯ พบว่ายังมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม รวมทั้งการวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคของเด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครอง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.2.1 กรรมการสงเคราะห์ฯ

ปัญหาและอุปสรรคในระดับมากได้แก่ด้านทรัพยากร (บุคคล ข้อมูล กฎหมายงบประมาณ) รวมทั้งปัญหาด้านเวลา ค่าใช้จ่าย และการเดินทางเข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ปัญหาการไม่มีกฎหมายกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนในเรื่องการติดตามฯ ทำให้ไม่สามารถทำการติดตามฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความไม่พร้อมของกรรมการสงเคราะห์ฯ ปัญหาการประสานงานและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐ นอกจากนี้ยังมีปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลางถึงมากในด้านสัมพันธภาพระหว่างกรรมการสงเคราะห์ฯ

และเด็ก/เยาวชนฯ ปัญหาจากการที่กรรมการสงเคราะห์ฯ มีฐานะและความรู้แตกต่างกัน และการแสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งงานในทางที่ไม่ชอบหรือเพื่อส่วนตัว ปัญหาขาดความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างกันเอง รวมทั้งยังมีปัญหาด้านความปลอดภัยในการทำหน้าที่ติดตามฯ

1.2.2 กรรมการชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในระดับมาก ได้แก่ การขาดข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิเด็กและการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งความไม่พร้อมของภาครัฐ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ การติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ ปัญหาความไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ปัญหาด้านสัมพันธภาพระหว่างกรรมการชุมชนกับเด็ก/เยาวชนฯ ความไม่พร้อมในการมีส่วนร่วมการขาดผู้นำและผู้ประสานงานที่ดี ทั้งนี้กรรมการชุมชนเห็นว่าการติดต่อประสานงานไม่ใช่เป็นปัญหาและอุปสรรคมากนักในการเข้ามีส่วนร่วมของตนต่อการติดตามฯ เพราะเหตุจากความเข้าใจว่าตนไม่มีหน้าที่ต้องรับการประสานงานจากเจ้าหน้าที่สถานพินิจ

1.2.3 เด็ก/เยาวชนฯ

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องความไม่มีโอกาสหรือไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเงื่อนไขที่ตนต้องปฏิบัติตาม ด้านความไม่มั่นใจในการมีส่วนร่วมติดตามฯ ของกรรมการชุมชน และกรรมการสงเคราะห์ฯ หรือผู้อื่นใด (ยังมีกรยอมรับอยู่บ้างในการให้กรรมการสงเคราะห์ฯ เข้ามามีส่วนร่วมติดตามฯ) นอกจากนี้ยังมีปัญหาและอุปสรรคในด้านปัจจัยแวดล้อมตัวเด็ก/เยาวชนฯ รวมทั้งชุมชนที่เด็ก/เยาวชนฯ อยู่อาศัย เช่น เพื่อนยังมีพฤติกรรมที่ชักจูงกันไปในทางที่เสื่อมเสีย

ผู้ปกครองหรือญาติไม่เข้าใจในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก/เยาวชนฯ อีกทั้งยังมีปัญหาด้านการย้ายที่อยู่ ย้ายที่ทำงาน ย้ายโรงเรียนของตนเองและของครอบครัว

1.2.4 ผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนฯ

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของเด็ก/เยาวชนฯ ส่วนใหญ่มีปัญหาความไม่สะดวกในการเดินทางไปรายงานตัว และไม่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นจากมติของที่ประชุม ปัญหาความไม่ไว้วางใจให้กรรมการชุมชน และกรรมการสงเคราะห์ฯ ทำการติดตามฯ แต่เมื่อได้ทราบวัตถุประสงค์ของการติดตามฯ แล้ว บางส่วนก็ยอมรับให้มีการติดตามฯ ได้ แต่ต้องอบรมให้ความรู้แก่ผู้ทำหน้าที่ติดตามก่อน

นอกจากนั้น ผู้ปกครองยังมีปัญหาด้านเวลา และค่าใช้จ่ายในการติดตามฯ เพราะส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้แรงงานและค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ทำให้เป็นอุปสรรคในเรื่องอื่นๆ ต่อเนื่องมาด้วย ในขณะที่ผู้ปกครองบางรายมีความรู้สึกหรือทัศนคติในทางที่ไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงทำให้มองเรื่องการมีส่วนร่วมติดตามฯ เป็นเรื่องของการถูกบังคับมากกว่าการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของส่วนร่วมและของเด็ก/เยาวชนฯ เอง ขณะเดียวกันก็มองว่าการมีส่วนร่วมของผู้อื่นเป็นการเข้ามาก้าวร้าวในชีวิตประจำวันของตน ทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านมากกว่าต้องการการมีส่วนร่วม

1.2.5 เจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร มีปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากกรรมการสงเคราะห์ฯ และบางส่วนปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม ปัญหาการไม่มีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ทำการติดตามฯ รวมทั้งไม่มีสภาพบังคับหากเด็ก/

เยาวชนฯ ไม่ปฏิบัติตาม ปัญหาด้านทรัพยากร ได้แก่ การไม่มีระบบเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสถานพินิจฯ แต่ละแห่ง และกับหน่วยงานอื่น บุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์ของสถานพินิจฯ ไม่เพียงพอ ปัญหาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ การติดต่อประสานงานระหว่างสถานพินิจฯ กับชุมชนยังไม่เพียงพอ ปัญหาจากเด็กและเยาวชนฯ และผู้ปกครอง ไม่ไว้วางใจเจ้าหน้าที่ กรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชน

1.3 ผลการวิเคราะห์วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ ได้จากการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น (ความรู้ความเข้าใจและบทบาท นโยบาย/กฎหมาย/แผน และกระบวนการมีส่วนร่วมติดตามฯ) และตัวแปรตาม (สัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามฯ)

ผลการวิเคราะห์พบว่าสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามฯ ประกอบด้วย (1) ความมีโอกาสดูและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ (2) ความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย และ (3) ความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ และพบว่าสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามฯ มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจและบทบาท นโยบาย/กฎหมาย/แผน และกระบวนการมีส่วนร่วมติดตามฯ อย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ เมื่อได้วิเคราะห์โดยแยกออกเป็นกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนสามารถ สรุปได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจและบทบาทของกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนกับสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามฯ

1.1 กรรมการสงเคราะห์ฯ

1.1.1 ด้านการมีส่วนร่วมติดตามฯ พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีโอกาสและช่องทางของการมีส่วนร่วมฯ ในทิศทางเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย และความต่อเนื่องและเป็นอิสระของกระบวนการติดตามฯ ในทิศทางตรงกันข้าม

1.1.2 ด้านการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ไปจนถึงการติดตามฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีโอกาสและช่องทางของการมีส่วนร่วมฯ ในทิศทางเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความต่อเนื่องและเป็นอิสระของกระบวนการติดตามฯ ในทิศทางตรงกันข้าม

1.1.3 ด้านประโยชน์ของการมีส่วนร่วมฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีโอกาสและช่องทางของการมีส่วนร่วมฯ ในทิศทางตรงกันข้าม แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย ในทิศทางเดียวกัน

1.1.4 ด้านหน้าที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีโอกาสและช่องทางของการมีส่วนร่วมฯ ในทิศทางตรงกันข้าม แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย และความต่อเนื่องและเป็นอิสระของกระบวนการติดตามฯ ในทิศทางเดียวกัน

มีข้อน่าสังเกตว่ากรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับหน้าที่ตามกฎหมายของตนเอง จึงทำให้สัดส่วนความรู้ของกรรมการสงเคราะห์ฯ มีจำนวนมากถึง 60% 41% และ 74 % ตามลำดับ ดังนั้นในการวิเคราะห์จึงทำให้ต้องแปลความข้อมูลว่า ความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องของกรรมการสงเคราะห์ฯ ยิ่งมีมากขึ้นก็ส่งผลให้อุปสรรคและช่องทางในการมีส่วนร่วมประชุมกลุ่มฯ และติดตาม

พฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ลดลงไป

นอกจากนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ เท่าใดนัก แต่จะเข้าใจว่าหมายถึงเด็ก/เยาวชนที่กระทำผิดทุกคนไม่ว่าจะได้ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ หรือไม่ก็ตาม อย่างไรก็ตาม กรรมการสงเคราะห์ฯ ส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วมติดตามฯ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการสงเคราะห์ฯ มีอิทธิพลส่งผลให้เกิดสัมฤทธิผลของวิธีการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ในระดับปานกลางถึงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและการมีบทบาทตั้งแต่เริ่มต้นประชุมกลุ่มครอบครัวฯ จนถึงกระบวนการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ หลังจากผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ

1.2 กรรมการชุมชน

1.2.1 ด้านความรู้เรื่องหน้าที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายและความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจในทิศทางเดียวกัน

1.2.2 ด้านความรู้เรื่องประโยชน์ของการมีส่วนร่วมติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน

1.2.3 ด้านบทบาทในการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย ในทิศทางตรงกันข้าม แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจและความมีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วม

ร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ ในทิศทางเดียวกัน

1.2.4 ด้านบทบาทการมีส่วนร่วมติดตามฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย ในทิศทางตรงกันข้าม แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ ในทิศทางเดียวกัน

ความรู้ความเข้าใจของกรรมการชุมชนในส่วนที่เกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนฯ ตลอดจนความรู้ความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของการมีส่วนร่วมติดตามฯ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย อีกทั้งยังทำให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจได้ด้วย ส่วนบทบาทในการประชุมกลุ่มครอบครัวและการมีส่วนร่วมติดตามฯ เช่น การกำหนดให้ต้องสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนที่จะเข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัว ก่อนเริ่มการประชุม ต้องออกค่าใช้จ่ายเอง ในการเข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัว หรือบังคับว่าต้องให้การสงเคราะห์เด็ก/เยาวชนฯแล้ว จะทำให้ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย แต่หากเปิดโอกาสให้มีความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจและควมมีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจรวมทั้งบทบาทของกรรมการชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อควมมีหรือไม่มีสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัว

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมาย/นโยบาย/แผนงานกับสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามฯ

2.1 กรรมการสงเคราะห์ฯ

2.1.1 ปัจจัยด้านกิจกรรม พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับควมมีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ ในทิศทางเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย ในทิศทางตรงกันข้าม

2.2.2 ปัจจัยด้านนโยบายและแผน พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับควมมีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ ในทิศทางตรงกันข้าม แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับควมมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายและความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ ในทิศทางเดียวกัน

การที่ภาครัฐให้การสนับสนุนปัจจัยด้านกิจกรรมแก่เด็ก/เยาวชนฯ เช่น การให้นักจิตวิทยาเข้าไปจัดกิจกรรมเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ หรือการที่มีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ เป็นต้น กรรมการสงเคราะห์ฯ เห็นว่า การสนับสนุนดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดโอกาสและช่องทางในการที่ตนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้นได้ เพราะเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น ให้เรียนรู้ร่วมกัน และเปิดช่องทางร้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไข แต่การสนับสนุนปัจจัยด้านกิจกรรมดังกล่าวจะไม่ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการติดตามฯ มีความโปร่งใส ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนเพิ่มมากขึ้น เพราะปัจจัยด้านกิจกรรมเป็นเพียงการแก้ไข และฟื้นฟูเด็ก/เยาวชนฯ ให้สามารถกลับตนเป็นคนดีได้

ส่วนการที่ภาครัฐหากให้การสนับสนุนและส่งเสริมปัจจัยด้านนโยบายและแผน คือ การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนหรือจัดโครงการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ แต่เพียงอย่างเดียว จะส่งผลให้โอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมของกรรมการ

สงเคราะห์ฯ ลดน้อยลง แต่กลับทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายและความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจได้เพิ่มขึ้น เพราะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนตามวัตถุประสงค์ของการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และจะช่วยให้ประหยัศทรัพยากรของภาครัฐ (เงิน คน วัสดุ เวลา) ได้

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านนโยบายและแผน รวมทั้งปัจจัยด้านกิจกรรม มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ อย่างมีนัยสำคัญ แต่ปัจจัยด้านกฎหมาย ด้านวิธีการติดตาม และด้านอำนาจหน้าที่ ไม่มีความสัมพันธ์แต่อย่างใดกับสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ

2.2 กรรณการชุมชน

2.2.1 ปัจจัยด้านกฎหมาย พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย ในทิศทางเดียวกัน

2.2.2 ปัจจัยด้านกิจกรรม พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ในทิศทางเดียวกัน

กรรณการชุมชนเห็นว่า ปัจจัยด้านกฎหมายและปัจจัยด้านกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มให้เด็ก/เยาวชนฯ ได้ทำร่วมกัน การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและการจัดโครงการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ การมีกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่กรรณการชุมชน กรรณการสงเคราะห์ฯ หรืออาสาสมัครอำนาจในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ และทำรายงานผลด้วยนั้นมีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและก่อให้เกิดโอกาสและช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการ

ติดตามฯ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านกฎหมายและปัจจัยด้านกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ อย่างมีนัยสำคัญ แต่ปัจจัยด้านอำนาจหน้าที่ ไม่มีความสัมพันธ์แต่อย่างใดกับสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการมีส่วนร่วมติดตามฯ กับสัมฤทธิ์ผลของการมีส่วนร่วมติดตามฯ

3.1 กรรณการสงเคราะห์ฯ

3.1.1 ด้านการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีโอกาสและช่องทางของการมีส่วนร่วมฯ ในทิศทางเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายและความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ ในทิศทางตรงกันข้าม

3.1.2 ด้านการกำหนดขั้นตอนและวิธีการติดตามฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีโอกาสและช่องทางของการมีส่วนร่วมฯ ในทิศทางตรงกันข้าม แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายและความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ ในทิศทางเดียวกัน

3.1.3 ด้านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และการติดตามฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย ในทิศทางเดียวกัน

หากมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และการติดตามฯ ที่

ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น เช่น การกำหนดวิธีการในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ แต่ละรายไป และการระบุตัวบุคคลผู้ทำหน้าที่ติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ เป็นต้น ซึ่งกรรมการสงเคราะห์ฯ เห็นว่าจะส่งผลให้มีโอกาสและช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมฯ แต่จะทำให้ไม่เกิดความเป็นอิสระจนกรรมการสงเคราะห์ฯ เกิดความพึงพอใจได้ เพราะการที่รัฐเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีอิสระในการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังไม่ให้ความสำคัญกับการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ตั้งกล่าวด้วย โดยเห็นว่า มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนหรือไม่ก็ตาม จะไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย

หากมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการติดตามฯ ที่ชัดเจน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น เช่น การร่วมกันพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามฯ เป็นต้น จะทำให้ปัญหาในด้านโอกาสและช่องทางของการมีส่วนร่วมฯ หดไป และยังทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมายและความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจเพิ่มมากขึ้นด้วย และหากปัจจัยด้านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และการติดตามฯ เช่น การกำหนดวันเวลา สถานที่ให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมประชุมกลุ่มครอบครัวฯ พร้อมกันได้ เป็นต้น มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กรรมการสงเคราะห์ฯ เห็นความสำคัญของการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ การกำหนดขั้นตอนและวิธีการติดตามฯ ที่ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมีประสิทธิภาพของการติดตาม และการส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของกรรมการสงเคราะห์ฯ และชุมชน

3.2 กรรมการชุมชน

3.2.1 ปัจจัยด้านกระบวนการติดตามฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความ

มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย และความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความสามารถปฏิบัติได้ ในทิศทางเดียวกัน

3.2.2 ปัจจัยด้านกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย ในทิศทางตรงกันข้าม แต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ ในทิศทางเดียวกัน

หากภาครัฐให้กรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามฯ เช่น การร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนงานในการติดตามฯ การร่วมจัดให้มีการคัดกรองและจำแนกประเภทของเด็ก/เยาวชนฯ การร่วมกำหนดวิธีการในการติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ แต่ละรายไป เป็นต้น จะส่งผลให้กรรมการชุมชนมีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ และทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย แต่หากให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ กรรมการชุมชนเห็นว่า จะทำให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ แต่จะไม่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กรรมการชุมชนให้ความสำคัญกับกระบวนการติดตามฯ มากกว่ากระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ เพราะกรรมการชุมชนมีความรู้ในเรื่องการติดตามฯ พอสมควร แต่ยังไม่มีความรู้เรื่องการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ แต่หากภาครัฐให้ความสำคัญกรรมการชุมชนก็พร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ซึ่งกรรมการชุมชนเห็นว่าจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีความเป็นอิสระ และทำให้กระบวนการมีความต่อเนื่องจนทุกฝ่ายพึงพอใจได้

2. ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิเคราะห์ ทำให้สามารถสร้างตัวชี้วัดของสัมฤทธิ์ผลของวิธีการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ได้ 3 ประการคือ

1. ความมีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้
2. ความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย
3. ความต่อเนื่องของกระบวนการที่มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลของวิธีการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ จึงได้จัดทำเป็นข้อเสนอแนะโดยคำนึงถึงตัวชี้วัดดังกล่าว ร่วมกับปัจจัยทั้งหลายที่ได้จากการวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติคือ Know what, Know how, Know why ของกลุ่มเป้าหมายให้มีส่วนร่วมติดตามฯ โดยมีเป้าหมายของการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ คือ การช่วยเหลือให้เด็ก/เยาวชนฯ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งสามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

2.1 ข้อเสนอแนะทางนโยบายและยุทธศาสตร์

2.1.1 จัดทำยุทธศาสตร์ และนโยบายที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน ในเรื่องการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์ให้กรรมการชุมชน กรรมการสงเคราะห์ฯ เด็ก/เยาวชนฯ รวมทั้งผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ สามารถดำเนินงานติดตามฯ ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถดำเนินงานตามกระบวนการได้อย่างต่อเนื่อง มีความเป็นอิสระและถูกต้องจนทุกฝ่ายพึงพอใจ

2.1.2 จัดทำแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ให้ครอบคลุมทั้งแผนการดำเนิน

งาน ทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งงบประมาณ จัดทำตัวชี้วัด การสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

2.2 ข้อเสนอแนะทางปฏิบัติ

2.2.1 เสริมสร้างโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้

กรมพินิจฯ ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการส่งเสริมให้กรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนได้เข้ามามีบทบาทนับตั้งแต่การประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ไปจนถึงการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน โดยมีแนวทาง ดังนี้

1) การส่งเสริมด้านความรู้ความเข้าใจ

กรมพินิจฯ ควรต้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และสิทธิของเด็กตามกฎหมาย ซึ่งต้องทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันในความหมายและความสำคัญของการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ตลอดจนการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนแล้ว

ทั้งนี้ กระบวนการสร้างการเรียนรู้ควรต้องเริ่มจากการมีนโยบายที่ชัดเจนและมีการจัดแผนงานหรือโครงการในการให้ความรู้ทั้งหลายอย่างครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่การเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ไปจนกระทั่งถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการติดตามฯ โดยเฉพาะความรู้ด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และด้านประโยชน์ของ

การเข้ามามีส่วนร่วม

กรมพินิจฯ ควรส่งเสริมองค์การภาคประชาชน รวมทั้งกรรมการชุมชนและกรรมการสงเคราะห์ ให้เกิดความเข้มแข็ง และพัฒนาให้เป็นชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice) ซึ่งสามารถแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) ระหว่างผู้ที่ทำหน้าที่ติดตามฯ ด้วยตนเองได้ ควรถ่ายทอดความรู้และพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) อันจะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้รับการแก้ไข และยังเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการทำให้เกิดวิธีการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ที่ดี (Best Practice) ได้อีกด้วย ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นประโยชน์ต่อการบำบัด แก้ไข และฟื้นฟูเด็ก/เยาวชนฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลด้วย

ทั้งนี้ กรมพินิจฯ ควรใช้โอกาสจากการที่ผู้นำชุมชนซึ่งมีเกือบ 2,000 ชุมชน ได้เข้าร่วมการประชุมที่สำนักงานเขตอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ด้วยการจัดกิจกรรมเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในช่วงเวลานั้นได้อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม เช่นเดียวกับกับการจัดกิจกรรมให้ความรู้สำหรับกรรมการสงเคราะห์ฯ กรมพินิจฯ ควรอาศัยโอกาสในช่วงเวลาที่กรรมการสงเคราะห์ฯ รวมตัวกันเป็นประจำ ซึ่งจะเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายภาครัฐได้อีกทางหนึ่ง ขณะเดียวกันก็เป็นการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนตื่นตัวในการรับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการติดตามฯ

นอกจากนั้น กรมพินิจฯ ควรจัดโครงการอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่เด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครอง ในเรื่องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการติดตามฯ และประโยชน์ของการติดตามฯ ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็ก/เยาวชนในชุมชนให้เป็นแกนนำในการร่วมกัน

แก้ไขปัญหของเด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อให้เด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครองปรับเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ถูกที่ควร และเพื่อให้เกิดความต้องการการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม และนำความรู้ไปใช้ในการปรับตัวให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้ เช่น เทคนิคการแก้ปัญหา เทคนิคการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทักษะในการดำรงชีวิตในสังคม ฯลฯ นอกจากนี้ก็ควรให้เด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครองได้รับความรู้ถึงสิทธิในการขอรับบริการจากหน่วยงานรัฐ เอกชน และรวมถึงกรรมการสงเคราะห์ฯ ได้ เช่น การหาที่เรียน ที่ทำงาน และรวมถึงบริการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองและเด็กที่มีปัญหา เป็นต้น

นอกเหนือจากการส่งเสริมให้ความรู้ดังกล่าวแล้ว ประการสำคัญที่กรมพินิจฯ ควรต้องเร่งดำเนินการคือ การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการติดตามฯ และตระหนักรู้ถึงความรับผิดชอบร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัว และประชาชนในชุมชนให้ยอมรับในตัวเด็ก/เยาวชนฯ รวมทั้งสร้างควมมีโอกาสและช่องทางในการมีส่วนร่วมที่สามารถปฏิบัติได้ โดยให้ความสำคัญกับปัญหาของเด็กและเยาวชนในชุมชน ช่วยให้เด็ก/เยาวชนฯ ผู้ปกครองรวมทั้งกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชุมชน และถือว่าประโยชน์ของชุมชนเป็นเรื่องของทุกคนในชุมชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมดำเนินการจัดการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วย

2) การฝึกทักษะในการทำกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมติดตามฯ

กรมพินิจฯ ควรจัดทำแผนประจำปีให้มีการทำกิจกรรมฝึกทักษะให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้เป็นผู้มีส่วนร่วมในการติดตามฯ

กิจกรรมฝึกทักษะแต่ละครั้งที่จัดให้มีขึ้นควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงได้ ซึ่งอาจนำหลักการ

สังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social case work) หรือการสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน (Social group work) มาใช้ประกอบกับการฝึกทักษะการมีส่วนร่วมติดตามๆ เพื่อเน้นกิจกรรมบำบัด แก้อาชีพ ฟื้นฟู และพัฒนาที่ให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนฯ แต่ละรายเพื่อให้เด็กและเยาวชนฯ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้ เช่น กิจกรรมการพัฒนาผู้นำเยาวชน กิจกรรมดนตรีบำบัด (Music therapy) ซึ่งในการทำกิจกรรมต่างๆ ควรให้ชุมชน กรรมการสงเคราะห์ เด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วยในแต่ละกิจกรรม

นอกจากนั้น กิจกรรมฝึกทักษะยังต้องคำนึงถึงกระบวนการในการมีส่วนร่วมติดตามๆ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยต้องเน้นฝึกทักษะในการสร้างสัมพันธภาพ ทักษะการรับฟัง และทักษะการให้คำปรึกษา ซึ่งมีความจำเป็นในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ทั้งนี้ต้องกำหนดเป้าหมายของการฝึกทักษะให้ชัดเจนว่าจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้มีส่วนร่วมติดตามๆ และเกิดความมั่นใจในศักยภาพของตนในการดำเนินงานติดตามๆ และมั่นใจว่าการดำเนินงานติดตามๆ นั้นๆ จะได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย

ในการทำกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะดังกล่าว กรมพินิจฯ ควรมีหลักเกณฑ์และระบบที่ทำให้กิจกรรมนั้นๆ สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถสร้างความคุ้นเคย ความเข้าใจ และความมั่นใจให้แก่ผู้มีส่วนร่วมติดตามๆ ทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมที่มีต่อเด็ก/เยาวชนฯ รวมทั้งผู้ปกครอง และต้องทำให้การดำเนินงานติดตามๆ เกิดความไว้วางใจ สนุกใจ และโปร่งใสตรวจสอบได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามๆ และลดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำของเด็ก/เยาวชนฯ ได้

ทั้งนี้ กรมพินิจฯ ควรต้องฝึกทักษะในการมีส่วนร่วม ด้วยการเสริมสร้างด้าน Know how

ให้แก่กลุ่มเป้าหมายทุกคนในด้านการจัดการความรู้ การจัดการข้อมูล การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี รวมทั้งการใช้ประสบการณ์ของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมติดตามๆ

3) การสร้างสิ่งจูงใจและให้อำนาจตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมติดตามๆ

กรมพินิจฯ ควรส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมติดตามๆ ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งอาจจะเป็นการให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การประกาศเกียรติคุณ หรือการขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ควรให้ผู้มีส่วนร่วมติดตามๆ มีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมกับกรมพินิจฯ โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการศึกษา วางแผนงาน ตัดสินใจและดำเนินงานในทุกขั้นตอนของการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ และติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ นอกจากนี้ อาจกำหนดบทบาทและหน้าที่ให้แก่กรรมการสงเคราะห์ฯ กรรมการชุมชน และประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมติดตามๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความมั่นใจและมีอำนาจในการตัดสินใจภายใต้ขอบเขตได้ อันจะทำให้การติดตามๆ มีความต่อเนื่องและมีความเป็นอิสระ

ประการสำคัญ กรมพินิจฯ ควรต้องเปิดโอกาสและชี้แนวทางให้ผู้เข้ามามีส่วนร่วมสามารถแสดงบทบาทและหน้าที่ของตนอย่างเป็นอิสระและถูกต้อง โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ ความเป็นเหตุและผลตามสภาพสังคมที่เป็นอยู่ ขณะเดียวกันก็ต้องมีความเป็นพลวัต (Dynamic) เพียงพอที่จะปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยี

กล่าวโดยสรุป กรมพินิจฯ ควรสร้างการมีส่วนร่วม โดยการยอมรับศักยภาพและความสามารถขององค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยการสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน และมีคุณภาพอย่างเป็นขบวนการ

รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกขั้นตอนของการติดตามฯ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของกรมพินิจฯ ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน

4) การจัดหาช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมติดตามพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ

กรมพินิจฯ ควรจัดทำยุทธศาสตร์ และนโยบายโดยเปิดโอกาส และพัฒนาช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจน และเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่การให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด การทำงานกับชุมชนแบบเป็นหุ้นส่วนกับสมาชิกชุมชน ไปจนถึงการพัฒนาให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับสูงที่สุด คือ การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชน ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ (โดยการนำแนวคิดในการนำทรัพยากรชุมชน และการให้ชุมชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด)

กรมพินิจฯ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมติดตามฯ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีการประชุมหรือสัมมนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเป็นช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นหรือความต้องการของกรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชน ตลอดจนเพื่อให้มีช่องทางหลายช่องทางในการร่วมกันแก้ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานติดตามฯ

นอกจากนั้น ควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน เพื่อให้การติดต่อระหว่างสถานพินิจฯ ตลอดจนชุมชนและประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วม สามารถใช้เป็นช่องทางในการติดต่อประสานงานได้อย่างสะดวก อีกทั้งยังทำให้สถานพินิจฯ และประชาชน ตลอดจนชุมชน มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาความร่วมมือของชุมชนต่อกระบวนการยุติธรรมสำหรับ

เด็ก/เยาวชนด้วย

2.2.2 สร้างความมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามเป้าหมาย

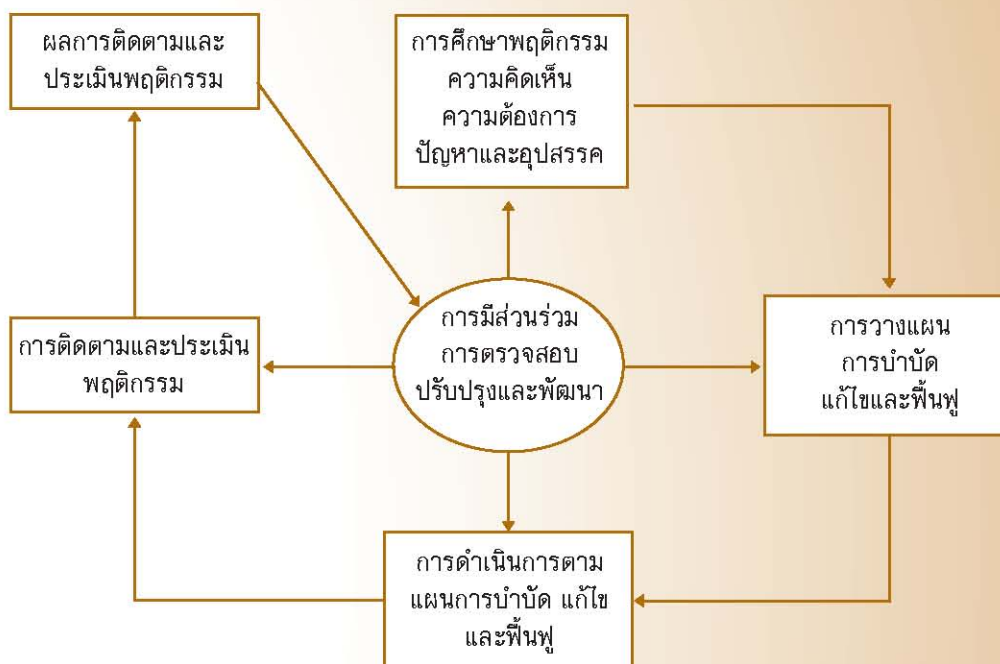
กรมพินิจฯ ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับปัจจัยด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานติดตามฯ การยอมรับแนวทางการดำเนินงาน ความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามฯ และความประหยัดทรัพยากร (เงิน คน วัสดุ เวลา) รวมทั้งกรมพินิจฯ สามารถกำหนดเป้าหมายและผลของการติดตามได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการสร้างประสิทธิภาพดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

1) ด้านระบบการติดตามฯ

กรมพินิจฯ ควรจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการกำหนดกิจกรรม การประสานงาน ผู้รับผิดชอบ และงบประมาณที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งระบบดังกล่าวควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ เพื่อที่จะทำให้ระบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ กระบวนการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ ที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรต้องคำนึงถึงการกำหนดกิจกรรม ดังแผนภาพแสดงกรอบแนวคิดกระบวนการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ต่อไปนี้

➤ การศึกษาพฤติกรรม ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และอุปสรรค เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการติดตามฯ โดยทำการศึกษาพฤติกรรม ความคิดเห็น ความต้องการ ปัญหา และอุปสรรคของเด็ก/เยาวชน ผู้ปกครอง กรรมการสงเคราะห์ฯ กรรมการชุมชน และผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกฝ่าย และรวมถึงการที่พนักงานคุมประพฤติได้สอบถามเด็ก/เยาวชน และ

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การตรวจสอบสุขภาพ และส่ง นักจิตวิทยาเพื่อประเมินพฤติกรรมของเด็ก/ เยาวชน เพราะสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษา ทั้งหมดมาปรับปรุงให้การประชุมกลุ่มครอบครัว การจัดทำหลักเกณฑ์ในการคัดกรองเด็ก และเยาวชนที่มีสิทธิเข้าร่วมการประชุมกลุ่ม ครอบครัว การวางแผน และการดำเนินการ ตามแผนบำบัด แก้อาชีพ และฟื้นฟู ไปตลอดจนถึง การติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และแผนที่ได้นั้นมีความเหมาะสมกับเด็ก/เยาวชนฯ แต่ละราย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกระบวนการ และประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ โดยการแสดงความคิดเห็น หรือร่วมทำการศึกษา ผลที่ได้จากการศึกษา ต้องสามารถตรวจสอบ ปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็น ปัจจุบันเสมอ และสามารถนำมากำหนดเป็น แนวทางในการวางแผนเพื่อการบำบัด แก้อาชีพ และฟื้นฟูบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของ การประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ได้ จึงต้องทำการ ศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ เพราะหากสภาพ

การณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว การดำเนินการใน ขั้นตอนต่าง ๆ ก็ควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมด้วย

➤ การวางแผนบำบัด แก้อาชีพ และฟื้นฟู

เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาที่เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และครบถ้วนแล้ว สถานพินิจฯ สามารถนำข้อมูล เบื้องต้นที่ได้จากการศึกษานั้น มาเป็นแนวทางใน การวางแผนหรือกำหนดแนวทางในการบำบัด แก้อาชีพ และฟื้นฟูแบบมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับ เด็ก/เยาวชนฯ แต่ละรายได้ โดยในการวางแผนนี้ ควรมีการร่วมกันกำหนดวิธีการ เครื่องมือ เป้าหมาย บทบาทและหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การติดต่อประสานงาน การรายงานผลการ ปฏิบัติ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการตาม แผนการบำบัด แก้อาชีพ และฟื้นฟู รวมถึงการระบุ รายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้ตกลงร่วมกันให้ครบถ้วน ชัดเจน และทุกคนมีความเข้าใจตรงกัน มีการแจ้ง ให้เด็กและเยาวชนฯ ผู้ปกครองทราบถึงบริการ สังคมสงเคราะห์ที่ได้จัดไว้ด้วย อีกทั้งควรมีการ กำหนดว่าหากไม่สามารถปฏิบัติได้เมื่อมีเหตุ ขัดข้อง จะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ซึ่งเป้าหมายของการกำหนดแผนนี้มีเป้าหมายเพื่อให้

เด็ก/เยาวชนฯ สามารถกลับคืนสู่ชุมชนได้อย่างปกติสุข โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเด็ก/เยาวชนฯ ให้สามารถปรับตัวได้ และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ

➤ **การดำเนินการตามแผนการบำบัด แก้อาย และฟื้นฟู** เมื่อได้แผนการบำบัด แก้อาย และฟื้นฟูที่กำหนดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายแล้ว จะเริ่มดำเนินการตามแผนเป็นลำดับและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ เมื่อเด็ก/เยาวชนฯ หรือผู้ปกครองเกิดปัญหาหรืออุปสรรคจนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ หรือต้องการได้รับการสงเคราะห์อย่างใดนอกเหนือจากแผนที่ได้กำหนดไว้ จะต้องรีบแจ้งปัญหา อุปสรรค และความประสงค์ต่อเจ้าหน้าที่ทันที และมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้อาย ปัญหา หรือให้การสงเคราะห์ต่อไป ซึ่งการให้การสงเคราะห์นี้ต้องไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลที่ไม่เป็นธรรมทางด้านเพศ เชื้อชาติ และศาสนา หรือความแตกต่างอื่นใด และต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งการแก้อายฟื้นฟูหรือการปรับตัวเข้าสู่สังคมในการดำเนินการตามแผนนั้น ต้องมีการบันทึกผลการดำเนินการเป็นระยะด้วย ซึ่งหากได้จัดทำแผนไว้อย่างละเอียด และครบถ้วน เมื่อเกิดปัญหาขึ้น จะมีแนวทางในการแก้อายปัญหา เพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนจนสิ้นสุดได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนการบรรลุเป้าหมายของแผนการบำบัด แก้อาย และฟื้นฟูหรือไม่ จำเป็นต้องมีการติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

➤ **การติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ** ควรทำการติดตามและประเมินพฤติกรรมทั้งก่อนการดำเนินการ ระหว่างการดำเนินการ และภายหลังการดำเนินการตามแผนการบำบัด แก้อาย และฟื้นฟู เพื่อให้สามารถนำผลที่ได้นั้นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมของเด็ก/เยาวชนฯ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรค มีความ

ต้องการอย่างไร ซึ่งสามารถนำมาวางแผน และแก้ไขแผนการบำบัด แก้อาย และฟื้นฟู ให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละรายเมื่อได้ดำเนินการตามแผนการบำบัด แก้อาย และฟื้นฟูแล้ว ทั้งนี้ เพื่อให้การประชุมกลุ่มครอบครัวฯ สามารถบรรลุเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ โดยสามารถลดการกระทำความผิดซ้ำของเด็ก/เยาวชนฯ ได้ ซึ่งกระบวนการติดตามและประเมินพฤติกรรมนี้ต้องมีเครื่องมือ และคู่มือการปฏิบัติงาน รวมทั้งมีการทำบันทึกเป็นรายงานของการปฏิบัติงานทุกครั้ง เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ และสามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับ การติดตามและประเมินพฤติกรรมในแต่ละครั้ง

➤ **การมีส่วนร่วม การตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนา** การดำเนินการในทุกขั้นตอนต้องให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบปรับปรุง และพัฒนาเพื่อให้กระบวนการต่างๆ มีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงได้ โดยต้องได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนจากภาครัฐ ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ในทุกองค์ประกอบ และทุกขั้นตอน

นอกจากนั้น กรมพินิจฯ ควรจัดทำระบบการติดตามฯ แบบบูรณาการ ประสานการทำงานและสร้างเครือข่ายกับทั้งหน่วยงานภายในของกรมพินิจฯ หน่วยงานภาครัฐอื่น หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้ทุกภาคส่วนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ อันเป็นการช่วยลดปัญหาความซ้ำซ้อน ประหยัดเวลา และงบประมาณได้ และควรแยกภารกิจระหว่างหน่วยงานให้ชัดเจน รวมทั้งสร้างเครือข่ายการทำงานระหว่างสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในทุกจังหวัด และหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง เป็นต้น อีกทั้งควรต้องมีการประสานความ

ร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานอื่น ๆ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน โดยมี การประสานความร่วมมือในการพัฒนาและ ใช้ประโยชน์จากบุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ ร่วมกัน

ดังนั้น กรมพินิจฯ ควรวางแผนงาน กำหนดให้มีการระดมความคิดร่วมกันของผู้ เกี่ยวข้อง เพื่อให้มากำหนดขั้นตอนและวิธีการใน การติดตามฯ โดยควรให้มีสภาพบังคับทาง กฎหมาย เพื่อให้มีการนำขั้นตอนและวิธีการนั้น ๆ ไปใช้ปฏิบัติได้อย่างจริงจังและถูกต้องในการ ติดตามฯ และเพื่อให้เกิดการประสานความร่วม มือของทุกฝ่ายในการดำเนินงาน

2) ด้านความโปร่งใสของการดำเนินงาน ติดตามฯ

กรมพินิจฯ ควรจัดทำตัวชี้วัดประสิทธิภาพ โดยนำเรื่องการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูล ข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 และเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนมาเป็นหนึ่งในตัวชี้วัด ประสิทธิภาพของกรมพินิจฯ เพื่อให้การจัดประชุม กลุ่มครอบครัวฯ และการติดตามฯ มีความ โปร่งใส (Transparency) สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) และควรเปิดโอกาสให้ประชาชน สามารถทำการติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบ การปฏิบัติงานของสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานครได้ เพื่อให้เป็น องค์กรที่โปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล หรือระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good governance)

3) ทรัพยากร (งบประมาณ บุคลากร ข้อมูล และเทคโนโลยี)

กรมพินิจฯ ควรใช้งบประมาณอย่างน้อย ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการสร้างการมีส่วนร่วม ของประชาชน เพื่อให้เกิดความประหยัดและ คุ่มค่า ซึ่งอาจทำได้โดยการสร้างความตระหนักรู้ ของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

และได้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว ของชุมชน ในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ของเด็ก/เยาวชนฯ

ทั้งนี้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายในการสร้างการมีส่วนร่วมติดตามฯ นั้น สถานพินิจฯ ควรรณรงค์ให้มีการบริจาค หรือสงเคราะห์โดยภาคเอกชนหรือกรรมการ สงเคราะห์ฯ โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมได้

กรมพินิจฯ ควรพัฒนาระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ จัดหาอุปกรณ์ จัดทำระบบเครือข่าย และจัดทำระบบฐานข้อมูลเด็ก/เยาวชนฯ พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพและขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน

กรมพินิจฯ ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลของ เด็ก/เยาวชนฯ ผู้ปกครอง กรรมการสงเคราะห์ฯ กรรมการชุมชน และผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม และ เชื่อมโยงระบบกับหน่วยงานภายในของกรมพินิจฯ หน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานตำรวจ แห่งชาติ สำนักบริหารการทะเบียน กรมการ ปกครอง กรมคุมประพฤติ ศาล เป็นต้น เพื่อเป็น ฐานข้อมูลในการติดตามฯ และควรทำการ ปรับปรุงฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ หากมีการ เปลี่ยนแปลงของข้อมูล หรือเด็ก/เยาวชนฯ กระทำความผิดซ้ำอีก

นอกจากนั้น ควรจัดให้มีแผนพัฒนา บุคลากรที่ชัดเจนและแน่นอน ให้มีการพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรอย่างทั่วถึง ให้มี ประสิทธิภาพในการทำงาน ให้มีความรู้ความ สามารถในทางวิชาชีพ และมีคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีจิตใจให้บริการ (Service mind) ต่อผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย โดยควรจัด ฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ของบุคลากรให้ประสบ ผลสำเร็จด้วยดี

2.2.3 สร้างกระบวนการติดตามฯ ให้มี ความต่อเนื่อง มีความเป็นอิสระ และถูกต้องจน ทุกฝ่ายพึงพอใจ

สถานพินิจฯ ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับปัจจัยด้านกระบวนการติดตามฯ ที่มีความต่อเนื่อง มีความเป็นอิสระ โดยผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในการดำเนินงานติดตามฯ และการติดตามมีความถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) กระบวนการก่อนประชุม ขณะประชุม เชิญไข และผู้มีหน้าที่ติดตามฯ

กรมพินิจฯ ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ขั้นตอนก่อนเริ่มการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ เช่น มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การติดต่อประสานงานกับกรรมการสงเคราะห์ฯ กรรมการชุมชน ครู อาจารย์ นายจ้าง ฯลฯ คิดได้เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็ก/เยาวชนอาศัยอยู่ในชุมชน หากให้กรรมการชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ จะส่งผลดีต่อเด็ก/เยาวชนมากขึ้น ควรมีการส่งเสริม สนับสนุนและแจ้งข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเด็ก/เยาวชนให้แก่กรรมการชุมชนเพื่อให้สามารถเข้ามามีบทบาทในการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนได้

กรมพินิจฯ ควรพัฒนาขั้นตอนและรูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน รวมทั้งการส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อให้การพิจารณาข้อตกลงมีรายละเอียดที่สามารถบังคับ แก่ไข พี่นฟู ป้องกัน และพัฒนาเด็ก/เยาวชนฯ ได้ นอกจากนี้ควรกำหนดบุคคลที่เด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครองไว้วางใจให้ทำหน้าที่ติดตามฯ ระยะเวลา วิธีการในการติดตามฯ มาตรการในการจัดการหากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข และรายละเอียดอื่นๆ ให้ชัดเจนซึ่งข้อตกลงนี้ควรมีรายละเอียดมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้เพื่อป้องกันการเข้าใจผิด

2) วิธีการติดตามฯ และเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามฯ ที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

➢ การสนับสนุนจากภาครัฐ (นโยบาย โครงการ แผนงาน งบประมาณ บุคลากร ความรู้)

➢ การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของเด็ก/เยาวชนฯ และผู้ปกครอง

➢ การพัฒนาเครื่องมือ และคู่มือ เช่น แบบติดตาม แบบประเมิน คู่มือการดำเนินงาน คู่มือการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน คู่มือการดำเนินโปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม คู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความคุ้นเคย "กลุ่มสัมพันธ์" แนวทางการกำหนดหลักสูตรสำหรับการจัดค่ายจริยธรรม หลักสูตรสำหรับการอบรมผู้กระทำความผิดคดีจราจร ฯลฯ

➢ รูปแบบในการติดตามหรือระบบที่ใช้ในการติดตามฯ (การบังคับ การให้การสงเคราะห์ ความสมัครใจ)

➢ มีกฎหมายให้อำนาจแก่ผู้ทำหน้าที่ติดตาม และมีสภาพบังคับทางกฎหมายต่อผู้ถูกติดตาม

กรมพินิจฯ ควรร่วมมือกับผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามฯ โดยมีเครื่องมือที่หลากหลายสามารถนำมาใช้ให้สอดคล้องกับวิธีการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็ก/เยาวชนฯ แต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการติดตามและประเมินพฤติกรรมโดยตรง หรือโดยทางอ้อมก็ตาม เช่น การพัฒนาระบบการประเมินพฤติกรรม เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้จากการประเมินพฤติกรรม (SDQ) ก่อนการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ กับพฤติกรรมภายหลังที่ได้ผ่านการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ แล้ว หรือการพัฒนาแบบสอบถาม แบบสังเกต เป็นต้น รวมทั้งนำการจัดการความรู้ (Knowledge management) มาเป็นเครื่องมือในการจัดการองค์ความรู้ที่ใช้ในกระบวนการติดตามฯ ในทุกขั้นตอนด้วย

ทั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนฯ ควรกำหนดให้มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เด็ก/เยาวชนฯ อาศัยอยู่ รวมทั้งความพร้อมของผู้มีส่วนร่วมติดตามฯ เช่น แบบรายงานตนเอง แบบสอบถามสำหรับเด็ก แบบสัมภาษณ์เด็ก แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสังเกตและมีส่วนร่วม แบบจัดกิจกรรมกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกีฬาหรือดนตรี อย่างไรก็ตามไม่ควรใช้เครื่องมือที่ก่อให้เกิดความรู้สึกอึดอัดแก่เด็ก/เยาวชนฯ ที่ถูกติดตามฯ หรือทำให้สิทธิความเป็นส่วนตัวของเด็ก/เยาวชนฯ หรือผู้ปกครองถูกล่วงละเมิด

3) กฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการติดตามฯ

กรมพินิจฯ ควรเสนอแก้ไขกฎหมายทั้งในพระราชบัญญัติ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้กรรมการสงเคราะห์ฯ และกรรมการชุมชน โดยให้มีอำนาจหน้าที่ บัญญัติขั้นตอน วิธีการมีส่วนร่วม วิธีการติดตามไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความมั่นใจและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และสามารถทำให้การติดตามและประเมินพฤติกรรมเด็กและเยาวชนมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการเสริมอำนาจให้แก่ชุมชนและนำทรัพยากรของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ การแก้ไขกฎหมายต่างๆ ควรจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และจากประชาชนด้วย ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมอีกทางหนึ่ง

■ **บรรณานุกรม**

บุญมา โกลมเปลิ้น, "มูลเหตุแห่งการกระทำผิด" อาชญาวิทยาและการราชทัณฑ์, หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงนรบาล

เวชสิทธิ์ (เต็ม โกลมเปลิ้น), 2503.

วิรัช จีระแพทย์, ศิริศักดิ์ ตียะพรรณ, สุปราณี สกลเดช, "การชะลอการฟ้อง (Diversion) ในประเทศสหรัฐอเมริกา", วารสารกฎหมายสุโขทัย ธรรมาธิราช, ปีที่ 2, 2543.

สุพรรณษา สมสี, มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กกระทำผิดโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้กระทำผิด และเหยื่ออาชญากรรม, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

G. Johnstone, Restorative Justice: Ideas, Values, Debates, Devon: Willan Publishing. 2002.

J. Braithwaite Crime, Shame and Reintegration New York: Cambridge University Press, 1989.

Ministry of Justice of NewZeland, "Restorative Justice Discussion Paper", Publications Reports, 2003.

S. Neiderbach Invisible Wounds: Crime Victims Speak New York: Harrington Park Press. 1986.

กลุ่มพัฒนาระบบงานคดี สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน, รายงานผลการดำเนินการเพื่อหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมโดยใช้มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534, Available at URL: <http://www2.djop.moj.go.th/information/m63.htm>

ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม แนวคิดทฤษฎี และกระบวนการ.สถาบันพระปกเกล้า. Available at URL: www.kpi.ac.th/kpith/pdf/ผลงาน/สัมมนา/การเมืองภาคพลเมือง/การมีส่วนร่วม%20แนวคิด%20ทฤษฎีและกระบวนการ.pdf

สมชาติ เอี่ยมอนุพงษ์, คู่มือประพฤติเชิงรุก, กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. Available at URL: www.probaton.go.th/admin/stock/images_stock/2004070114339_1.pdf